

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

”Jag förstod aldrig varför man slår ett barn”

- En narrativ studie om sju individers berättelser om våldsutsatthet
i barndomen och deras senare våldsutövning

Linn Bäckström och Mathilda Sonnesjö

2019

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi

Handledare: Jerzy Samecki
Examinator: Lars Westfelt

“I never understood why you hit a child”

– A narrative study on individuals depictions of child maltreatment and later violent behavior.

Abstract

The aim of this study was to analyze narratives of violence and explore how this relates to one's own violence. By means of the theory of differential associations and social learning theory, the development of violent behavior was understood and interpreted. Through a hermeneutic approach, seven life stories from the Stockholm Life-Course Project, were interpreted, where child maltreatment and own use of violence had occurred. The main results showed that the individuals experienced that the childhood had characterized their lives and that they developed a behavior of violence. The violence has been interpreted for strategic purposes but also of pure instinct. The results were problematized with the previous research. The study's conclusion is that exposure to child maltreatment constitutes a risk factor for developing violent behavior. However, the relationship is complex and no causal statements can be made based on our research method and our sample.

Keywords: Child maltreatment; Cycle of violence; Domestic violence; Child abuse; Learning theory.

Sammanfattning

Vårt syfte med denna studie var att med utgångspunkt från narrativ analysmetod analysera berättelser om våldsutsatthet och dess relation till egen våldsutövning. Teorin om differentiella associationer och social inlärningsteori användes för att skapa förståelse för utvecklingen av ett våldsamt beteende. Med ett hermeneutiskt angreppssätt tolkades sju intervjuer från The Stockholm Life-Course Project. Studiens främsta resultat visade att individerna upplevt att barndomen präglade deras liv och att de anammade ett våldsbeteende. När de själva utövade våld beskrivs detta ha utförts strategiskt och målinriktat, men även instinktivt då våldet utfördes på ren impuls. Tidigare forskning bidrog till att problematisera resultatet i förhållande till berättelser som strider mot ovanstående narrativ och de teoretiska resonemangen. Studiens slutsats är att utsatthet för våld under barndomen utgör en riskfaktor för att utveckla ett våldsamt beteende. Relationen är dock komplex och inga kausala uttalanden kan göras baserat på vår forskningsmetod och vårt urval.

Nyckelord: Barnmisshandel; Våldscykel; Våld i nära relation; Inlärningsprocess; Vanvård.

Förord

Vi vill börja med att tacka Jerzy Sarnecki. Dels för den handledning du gett oss med trygg och säker hand, dels för tillåtelsen att använda delar ur det mycket intressanta material som Stockholm Life-Course Project erhåller. Vi är så glada och tacksamma över att få vara en del av ett så stort och viktigt projekt. Vi vill även tacka Lotta Pettersson och Ulrika Kvarnström på Polismyndigheten för att ni bidrog med idén till examensarbetet och för att ni peppat och stöttat. Slutligen vill vi tacka våra nära och kära som stått ut och hängt med i de humörsvängningar som följt examensarbetets upp- och nedgångar, som lagat några extra middagar och tvättat några extra tvättmaskiner de senaste veckorna när orken inte funnits och när fokus legat på att läsa och skriva, skriva och läsa.

Tusen tack till er alla!

Vi ansvarar gemensamt för hela studiens innehåll.

Linn & Mathilda.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Definitioner av centrala begrepp	3
1.4 Disposition	5
2. Tidigare forskning.....	6
2.1 Litteraturgenomgång	6
2.2 'The cycle of violence'	8
2.3 Svensk forskning.....	9
2.4 Bevittnat våld under barndomen	10
3. Teoretiska perspektiv	12
3.1 Teorin om differentiella associationer.....	12
3.1.1 Kritik mot teorin om differentiella associationer	13
3.2 Social inlärningsteori	13
3.3 Teoriernas relevans för studien	14
4. Metod	15
4.1 Datamaterialet	16
4.2 Sekundäranalys	17
4.3 Vetenskapsteoretiskt angreppssätt.....	19
4.4 Narrativ analys	20
4.5 Operationalisering	21
4.6 Urval.....	22
4.7 Validitet och reliabilitet.....	24
4.8 Etiska överväganden	26
5. Resultat & Analys	27
5.1 Våldsutsatthet.....	28
5.1.1 Våldets karaktär och dess utövare.....	28
5.1.2 Den egna rollen och inställning till våldsutsattheten	29
5.2 Reaktionen på våldsutsatthet	30
5.2.1 Känslomässiga konsekvenser.....	30
5.2.2 Att bryta den onda cirkeln.....	31
5.3 Det egna våldets funktion.....	32
5.3.1 Medveten strategi och försvarsmekanism	32
5.3.2 Instinktivt handlande och problemlösning	33
5.3.3 Våld som statussymbol och upprätthållande av identitet.....	34
6. Diskussion	35
6.1 Våldet som inlärningsprocess	36
6.2 Problematisering av diskussionen	38
6.3 Metodens fördelar och begränsningar	40
6.4 Avslutande reflektioner.....	42
6.5 Förslag till vidare forskning.....	43
7. Litteraturförteckning	44

1. Inledning

Barns rätt till en uppväxt fri från våld är en högt prioriterad fråga på den politiska arenan. I de 17 globala mål som Förenta nationernas (FN:s) medlemsländer enats om under namnet *Agenda 2030*, ingår exempelvis målsättningen att barn ska få växa upp utan våld (Finansdepartementet, 2019, s. 208). År 2020 kommer FN:s barnkonvention dessutom att bli svensk lag och enligt denna ska barn "skyddas från alla former av våld" (Socialdepartementet, 2016, s. 213). I artikel 19 i barnkonventionen framgår att staten är skyldig att säkerställa denna rättighet och att ge utsatta barn skydd och stöd (Barnombudsmannen, u.å).

Ur ett svenskt historiskt perspektiv har kroppslig bestraffning mot barn i uppfostringssyfte ansetts legitimt och effektivt (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2016, s. 6). I Sverige upphörde föräldrars rätt att slå barn år 1966 men först år 1979 förbjöds aga i hemmet enligt svensk lagstiftning (Socialdepartementet, 2001a, s. 22; Föräldrabalk [FB], SFS 1983:47). En kartläggning bestående av intervjustudier (1 609 respondenter), klassrumsenkäter (1 764 respondenter) och postenkäter (1 576 respondenter), visar att det var vanligt under 1960-talet att svenska föräldrar gav sina barn kroppslig bestraffning, det vill säga innan aga kriminaliserades i Sverige (Socialdepartementet, 2001b, s. 127). Under 1970-talet hade andelen barn som utsatts för aga halverats. Denna minskande trend fortsatte fram till 2000-talet och har sedan dess har legat på en stabil nivå (Socialdepartementet, 2001b, s. 127; Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2016, s. 8). Enligt en nationell representativ enkätundersökning, genomförd i slutet av år 2016, uppgav 24 % av de tillfrågade ungdomarna att de någon gång utsatts för fysiskt våld av en vuxen person (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2016, s. 19). 14 % uppgav i samma enkätundersökning att de upplevt våld mellan vuxna i familjen (ibid.).

Att barn ska skyddas från alla former av våld innefattar även att bevittna våld och leva i hem där våld förekommer (Socialdepartementet, 2016, s. 213). Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade år 2014 en nationell kartläggning av brott i nära relation (Brå, 2014, s. 6). I denna undersöks förekomsten av olika typer av brott såsom systematiska kränkningar, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier, misshandel samt sexualbrott (ibid.). Enligt kartläggningen är det uppskattningsvis 150 000 barn i Sverige som bor i hem där våld förekommer (Brå, 2014, s. 74). Brå har baserat denna siffra på antagandet att det bor ett barn

i varje hushåll där det uppgetts förekomma våld i nära relation (ibid.). Det är därför sannolikt att det faktiska antalet barn som lever med våld i hemmet är större än vad som uppges i kartläggningen.

Antalet studier med fokus på skadliga effekter av barnmisshandel har expanderat under de senaste åren och visar överlag på att förekomsten av våld i familjen utgör en riskfaktor för att barnen senare ska begå våldsbrott (Kozak, Gushwa & Cadet, 2018, s. 699; Widom, 1989, s. 355; Widom, 1992, s. 1; Widom, 2017, s. 186; Heyman & Smith Slep, 2002, s. 864). Det är främst internationella studier som visar på dessa resultat. Inom det svenska forskningsfältet har studier som berört barns utsatthet för våld främst existerat inom den socialmedicinska och psykologiska forskningen (Överlien, 2007, s. 244). Tillgången till kriminologiska studier på området är däremot begränsad (ibid.).

Sedan år 2010 har ett longitudinellt forskningsprojekt bedrivits på Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet med namnet ”The Stockholm Life-Course Project: Life-Courses and Crime In the Swedish Welfare State Through Half a Century” (hädanefter kallat SLCP) (SND, u.å.). Det övergripande syftet med SLCP är att genom kvalitativa och kvantitativa studier undersöka och erhålla kunskap om den kriminella livscykeln. Detta innefattar processer, händelser och faktorer som påverkat och haft betydelse för individers väg in, fortsättande och upphörande av brottslighet (ibid.). Denna studie avhandlar kvalitativt material från detta projekt med avsikt att beskriva relationen mellan utsatthet för våld i barndomen och egen våldsanvändning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Examensarbetets övergripande syfte är att med utgångspunkt från ett narrativt angreppssätt analysera berättelser om våldsutsatthet och undersöka hur dessa förhåller sig till berättelser om egen våldsutövning. Mer specifikt syftar studien till att beskriva individers berättelser om våldsutsatthet i barndomen, vilka erfarenheter som varit betydande för utveckling av eget våldsutövande och vilka konsekvenser som kan härledas från denna erfarenhet.

Examensarbetets syfte konkretiseras i följande frågeställningar:

- Vilka berättelser skapar intervjupersonerna om sin egen våldsutsatthet?

- Vilken betydelse kan våldsutsattheten tolkas ha haft för utvecklandet av ett våldsamt beteende?
- Hur förhåller sig intervjupersonerna i dessa berättelser till deras egen våldsanvändning?

1.2 Avgränsningar

För att besvara frågeställningarna kommer studiens inkluderingskriterier avgränsas till att varje intervjuperson måste ha beskrivit; 1) erfarenhet av fysisk våldsutsatthet i barndomen, och 2) egen våldsutövning. Intervjuer som enbart uppfyller ett av inkluderingskriterierna kommer inte tas med i analysen. Tidigare forskning visar på att det finns ett samband mellan våldsutsatthet i barndomen och utveckling av ett våldsamt beteende vilket gjort att denna studie avgränsas till att beskriva denna relation. Beslutet att enbart inkludera personer med dessa två erfarenheter är också baserat på studiens utvalda inlärningsteorier. Detta eftersom tillämpningen av teorierna kräver ett analysmaterial som möjliggör att följa våldets utvecklingsprocess.

1.3 Definitioner av centrala begrepp

Begrepp kan tolkas och uppfattas olika beroende på kontext och tidigare erfarenheter. Sociala och kulturella förhållanden spelar exempelvis roll för hur individer ser på åga, utsatthet och dylikt. Följande presenteras definitioner av relevanta begrepp som ska ge en gemensam förståelse för begreppen och bidra till tydlighet.

Barn

Med barn avses i studien varje individ under 18 år (Barnombudsmannen, 2014, s. 6).

Beroenderelation

Studien fokuserar på våldshandlingar utförda av individer som intervjupersonerna stått i beroendeställning till som barn. Dessa individer innefattar i studien föräldrar, vårdnadshavare eller andra individer som barnet kan tänkas stå i stark relation till. Det vill säga personer som barnet har en förtröstan och tillit till och som har ett ansvar över uppfostran och vårdnad av barnet.

Barnmisshandel

Vi utgår från FN:s barnrättskommittés definition av kroppslig eller fysisk bestraffning. Denna

lyder “varje form av straff med användande av fysiskt våld och som är avsedd att orsaka en viss grad av smärta eller obehag, hur ringa den än är” (Barnombudsmannen, 2014, s.6). För att underlätta operationalisering av studier om barnmisshandel inkluderar vårt examensarbete fysiskt våld och sexuella övergrepp i begreppet barnmisshandel.

Våld i nära relation

Socialstyrelsens (u.å) definition av våld i nära relation är:

Ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott. Mer konkret är det allt ifrån att bli förlöjligad till att utsättas för våldtäkt eller allvarliga hot. Det är ofta kombinationer av fysiskt, sexuellt och psykiskt våld.

Det som specificerar den nära relationen är att våldet förekommer mellan personer som har en relation till varandra. Det kan handla om heterosexuella eller samkönade partnerrelationer, syskonrelationer eller andra typer av familje- och släktrelationer (Operationkvinnofrid, u.å). Med andra ord existerar ofta starka emotionella band mellan offer och förövare när våld i nära relation utövas. I denna studie är det fysiskt våld som utövas i nära relation som inkluderas i begreppet.

Bevittnat våld

Studien berör bland annat barn som bevittnat våld i nära relation. Det innefattar barn som sett eller hört våld utövas, eller upplevt konsekvenserna av det i form av skador av våldet (Brå, 2014, s. 71). Konsekvenserna kan exempelvis röra att barnets vårdnadshavare har blåmärken och andra fysiska åkommor som barnet uppmärksammar.

Våldsutsatthet under barndomen

Vid användningen av detta begrepp inkluderas erfarenheter av barnmisshandel och att ha bevittnat våld i nära relation.

Vålds användning

Vid återkommande tillfällen används begreppet *vålds användning* alternativt *våldsutövning*. Vad begreppen syftar till är handlingar som innefattas i brottsbalkens tredje kapitel om brott mot liv och hälsa (Brottsbalk [BrB], SFS 1962:700, kap. 3). Gemensamt för dessa brott är att de omfattar fysiska våldshandlingar, skador eller risk för skador som riktats mot någon

individ. Exempelvis ingår brottstyperna mord, misshandel och vållande av kroppsskada i brottsbalkens tredje kapitel (ibid.). Dock är det intervjupersonernas egna uppgifter om våldsbrott som tas i beaktning. Det innebär att trots att individerna inte är dömda enligt lag så kommer deras egna utsagor om våldsanvändning motivera inkludering i urvalet. Samtliga av brottstyperna i brottsbalkens tredje kapitel inkluderas i studien med anledningen av att handlingarna medför en indikation på att individen erhåller ett våldskapital.

SiS-hem

Flera av de intervjupersoner som ingår i studien har varit omhändertagna enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU, SFS 1990:52). Ofta har de placerats på så kallade SiS-hem vilket är ungdomshem för individuell anpassad tvångsvård i regi av myndigheten Statens institutionsstyrelse (SiS) (Statens institutionsstyrelse, 2018).

1.4 Disposition

Studien är indelad i sex olika delar. I den inledande delen beskrivs det aktuella kunskapsläget, bland annat berörs ämnen som politiska målsättningar och barnmisshandelns omfattning samt historia. Kapitlet innehåller även studiens syfte och frågeställningar samt redogörelser för de begrepp som kommer användas i studien.

I kapitel två presenteras internationell och svensk forskning på området 'the cycle of violence'. Forskningen problematiseras med studier som kritiserar hypotesen på grund av att den anses vara en förenklande som förklaringsmodell.

I det tredje kapitlet görs redogörelser för de kriminologiska teorier som utgör studiens teoretiska ramverk. Sutherlands teori om differentiella associationer används tillsammans med Akers sociala inlärningsteori för att bidra med förståelse och förklaringar till våld som inlärningsprocess.

Studiens metod beskrivs i kapitel fyra och inleds med det empiriska datamaterial studien baseras på. Därefter ges beskrivningar av sekundäranalysens för- och nackdelar vilket följs av redogörelser av det hermeneutiska angreppssättet och den narrativa analysmetoden. Avsikten med denna inledande del av metoden är att skapa förståelse för de metodologiska val vi gjort och sammanhänger. Efter att studiens analysmetod och angreppssätt presenterats, följs ett

avsnitt där metoderna operationaliseras för att visa hur de tillämpas i praktiken. Urval, validitet och reliabilitet samt etiska överväganden tar därefter vid och diskuteras i förhållande till såväl datamaterialet som vår studie.

I det femte kapitlet presenteras analysen i löpande text. Utvalda citat används för att belysa de teman som skapats vilket ämnar ge läsaren möjlighet att följa vår tolkningsprocess. Varje tema inleds med en övergripande beskrivning av dess innehåll för att underlätta förståelse för de livshistorier som analyserats.

I uppsatsens sjätte och sista kapitel diskuteras de huvudsakliga resultaten och deras relation till teorier och tidigare forskning. Resultaten problematiseras även i förhållande till de intervjuer som inte uppfyllde studiens inkluderingskriterier och som strider mot studiens valda teorier. Slutligen presenteras våra avslutande reflektioner och förslag till vidare forskning.

2. Tidigare forskning

Detta avsnitt inleds med en redogörelse för hur litteratursökningen genomförts följt av en kartläggning över forskningsområdet 'the cycle of violence'. Kartläggningen visar övergripande på att barn som utsatts för våld i hemmet har större sannolikhet att utöva våld mot andra. Samtidigt framgår det att relationen är komplex och svår att fastställa som kausal. Alternativa och medierande förklaringar till relationen mellan våldsutsatthet och våldsutövning tas därför även upp i forskningsgenomgången. Studierna presenteras både ur en internationell och svensk kontext. Till sist problematiseras och jämförs studierna med varandra för att skapa en god överblick av forskningsfältet och för att värdera studiernas bidrag till vår studie.

2.1 Litteraturgenomgång

Vid eftersökning av litteratur har främst databasen Discovery använts. I denna databas går det att söka efter bland annat författare, titlar och olika nyckelord för att hitta relevanta källor. De kriterier som tagits i beaktning vid litteratursökningen är bland annat vem studiens uppdragsgivare är, den vetenskapliga tidskriftens impact factor och att artiklarna är peer reviewed, det vill säga vetenskapligt godkända (Jfr, Lindstedt, 2019, s. 158–159).

Sammantaget ger dessa faktorer en indikation på god kvalitet vilket har varit vår utgångspunkt för bedömningen om studierna utgör ett lämpligt underlag för vår studie.

Under genomgången formulerades nyckelord för att finna relevanta artiklar som överensstämde med studiens syfte (Jfr, Bryman, 2011, s. 105). Vår ambition med litteraturgenomgången var att få kännedom om vad forskningen säger om barnmisshandels påverkan på individernas egen våldsanvändning. De nyckelord som förekom i sökningarna var därför; “cycle of violence” (2155 resultat); “intergenerational transmission of violence” (535 resultat); “child abuse” (172 433 resultat); “domestic violence” (97 114 resultat). Inte oväntat resulterade sökorden i ett stort antal träffar. För att reducera antalet och öka sannolikheten att hitta relevanta studier, kombinerades flera nyckelord med varandra, exempelvis; “cycle of violence” AND “child abuse” AND “delinquency” (51 resultat) och “domestic violence” AND “witness” AND “child” (1,187 resultat) (Jfr, Lindstedt, 2019, s. 175). Andra kombinationer av sökorden undersöktes också för att bredda spannet av forskning och infallsvinklar (Lindstedt, 2019, s. 169). De titlar som indikerade att studiernas innehåll gick i linje med vårt studiesyfte bedömdes vara relevanta (Jfr, Bryman, 2011, s. 105). De utvalda studiernas sammanfattningar granskades därför för bedömning av om de borde sorteras bort eller läsas mer noggrant (Jfr, Lindstedt, 2019, s. 184). I flera av de studier som anträffades vid sökningarna fann vi annan intressant forskning som också bidragit till litteraturgenomgången i form av referensunderlag.

Det kan konstateras att det ur ett internationellt perspektiv finns mycket forskning om barns våld utsatthet och dess konsekvenser. I svensk kontext är forskningen på området dock inte lika utbredd. De nyckelord som eftersökts på svenska är bland annat “barnmisshandel” vilket resulterade i 32 träffar i Discovery. De flesta av dessa artiklar och studier fokuserade på det medicinska fenomenet “Shaken baby syndrome” eller på kriminaliseringen av barnaga samt orsaker till mentala störningar. Vid en breddad sökning som innehöll sökorden “barn” AND “våld”, anträffades 59 resultat med spridda fokusområden. Dessa behandlade exempelvis påverkan från tv och olika typer av spel samt socialtjänstens arbete med utsatta barn. Sökningar i databasen Google Scholar genererade liknande resultat med studier som riktat in sig på vårdens eller barnrättsorganisationers perspektiv på barns utsatthet. Vid eftersökningar i Discovery på svensk forskning som avhandlats på engelska användes sökord som; “child abuse” (26 resultat); “cycle of violence” (0 resultat) och “domestic violence” AND “child” (5 resultat).

Vår sammanfattande bedömning är att svensk forskning fokuserat på socialtjänstens och

vårdens uppfattning om barnmisshandel samt på mödrars utsatthet för våld i nära relationer. Kartläggningen ger därmed en uppfattning av att det finns en kunskapslucka inom det svenska forskningsfältet när det gäller beskrivningar av relationen mellan utsatthet för våld i barndomen och egen våldsanvändning. Även Överlien (2007, s. 244) konstaterar i sin litteraturstudie att få studier inom det sociala arbetets fält behandlat effekter av barns utsatthet för våld i hemmet.

2.2 'The cycle of violence'

Forskning inom området 'the cycle of violence' framhåller tesen att våldsutsatta barn med större sannolikhet utsätter andra för våld (Widom, 1989, s. 355; Widom, 1992, s. 1; Widom, 2017, s. 186; Heyman & Smith Slep, 2002, s. 864). Detta innebär att utsatthet för våld, vanvård och sexuella övergrepp i barndomen är en stark prediktor för att begå brott (ibid.). Det finns omfattande internationell forskning som belyser detta fenomen. Bland annat har Widom (1989, s. 355) genomfört en prospektiv kohortstudie för att undersöka hypotesen *våld föder våld*. Studiens deltagare bestod av en urvalspopulation som utsatts för fysisk och sexuell misshandel samt en matchande kontrollgrupp. Widom (1989, s. 364; Widom, 1992, s. 2) hävdar att barn som misshandlats eller utsatts för vanvård har större sannolikhet att begå våldsamma handlingar i såväl ungdomen som i vuxen ålder. Vid jämförelser mellan män och kvinnor påvisades att sambandet hos män var starkare. Studien visar också att gruppen barn som blivit utsatta hade en tidigare brottsdebut med ett år, nästan dubbelt så många begångna brott och fler fall av arresteringar (Widom, 1992, s. 2). Däremot var risken för att fortsätta begå brott i vuxen ålder inte högre hos urvalspopulationen än hos kontrollgruppen som inte utsatts för våld (Widom, 1992, s. 3).

Sammanfattningsvis visar studien att våldsutsatthet i barndomen ökar sannolikheten för att begå våldsbrott i både ungdom och vuxen ålder. Widoms studie kan däremot inte påvisa samma relation mellan utsatthet för våld och övrig kriminalitet. Även om studiens resultat indikerar att det finns en relation mellan utsatthet för våld i barndomen och egen våldsanvändning, kan inget kausalt samband fastställas (Widom, 1989, s. 356, 365). Widom menar att det kan finnas flera faktorer som påverkar relationen (Widom, 1989, s. 356, 364). Exempelvis stress, frekvens och art av våld samt omfattning av socialt stöd.

Även andra forskare har undersökt liknande förhållanden och deras resultat visar på att det

finns en relation mellan barnmisshandel och senare våldsutövning (Jfr, t.ex. Maas, Herrenkohl & Sousa, 2008, s. 58; Smith, Park, Ireland, Elwyn & Thornberry, 2013, s. 125; Heyman & Smith Slep, 2002, s. 864). Resultatet i Kozaks et al. (2018, s. 707) studie visar att barn som utsatts för sexuellt våld av en familjemedlem eller vårdnadshavare löper större risk för att senare begå våldsbrott. Författarna menar i sina slutsatser att förekomsten av beroenderelationer vid brottsutsatthet förstärker skadan på barnets förtroende och tillit (Kozak et al., 2018, s. 708). Detta kan enligt författarna orsaka att barnet utvecklar emotionella störningar (ibid.). Studien visar också på att konsekvenserna av utsatthet skiljer sig mellan de båda könen. Män tenderar att externalisera sitt beteende och har större benägenhet att begå våldsbrott medan kvinnor i större utsträckning får psykosocial problematik och internaliserar sitt beteende och sina känslor (ibid.).

Caspi et al. (2002, s. 851–852) menar att studier på området ‘the cycle of violence’ misslyckats med att förklara varför inte alla barn som utsatts för våld i barndomen utvecklar ett våldsamt beteende. Studien undersöker därför om antisocialt beteende kan prediceras utifrån interaktioner mellan *gen* (monoamine oxidase- MAO A) och *miljö* (misshandel/vanvård) (ibid.). MAO A är ett enzym som visat sig vara kopplad till aggressivitet och enligt studien förstärks barns utveckling av ett antisocialt beteende av låg MAO A-aktivitet i kombination med barnmisshandel (ibid.) Studien visar också att män med låg aktivitet av MAO A och historia av barnmisshandel hade större sannolikhet för att vara dömda för våldsbrott (Caspi et al., 2002, s. 853). Forskarna är dock försiktiga med att göra kausala uttalanden då de menar att även om vissa gener kan utgöra riskfaktorer, kan andra gener, eller andra nivåer av MAO A-aktivitet, utgöra skyddsfaktorer och på så sätt verka skyddande mot de negativa miljöfaktorer (Caspi et al., 2002, s. 853).

2.3 Svensk forskning

Det är främst inom det socialmedicinska och psykologiska forskningsfältet som svenska studier undersökt konsekvenser av barns utsatthet för våld (Överlien, 2007, s. 244). De svenska studier som blivit objekt för studiens litteraturgenomgång har inte haft ett självklart kriminologiskt perspektiv utan har istället behandlat barnmisshandel utifrån socialtjänstens arbetsmetoder eller barnmisshandelns omfattning och utsträckning. Med andra ord finns det inte mycket svensk forskning som vi bedömer relevant för vår studies intresseområde.

En svensk studie som däremot är kriminologiskt inriktad är en tvillingstudie som Forsman och Långström (2012, s. 1977, 1980) gjort. Resultatet i studien visar på svaga samband mellan historia av utsatthet och samtliga brottsyper, medan sambandet mellan utsatthet och våldsbrottslighet var något starkare (Forsman & Långström, 2012, s. 1979). Forsman och Långström (2012, s. 1980) menar att sambandet för våldsbrottslighet primärt kan härledas från genetiska faktorer och/eller tidiga familjeförhållanden. Resonemanget skiljer sig därmed från Widom (1989, s. 356, 364) som främst betonar miljöfaktorerers inverkan på individers utveckling av ett våldsamt beteende. I Forsman och Långströms (2012, s. 1979) studieresultat framgår att låg aktivitet av MAO A bidrog till en stärkt relation mellan utsatthet för barnmisshandel och brottslighet i vuxen ålder. Författarna konstaterar därför i likhet med Caspi et al. (2002, s. 852) att genetiska faktorer kan ha betydelse för vilka konsekvenser som uppstår av våldsutsatthet. Sammantaget finns det även med utgångspunkt från deras resonemang anledning att ifrågasätta den kausala relationen mellan våldsutsatthet och våldsutövning som 'the cycle of violence' framhåller.

2.4 Bevittnat våld under barndomen

Som det konstaterats i ovanstående forskningsgenomgång har det i många studier, främst internationella, fastslagits att barn som i direkt mening utsatts för fysiskt våld löper ökad risk att utveckla ett våldsamt beteende (Howell, Carter, Miller-Graff, Schwartz & Graham-Berham, 2017, s. 341; Moylan et al., 2010, s. 54). Forskningen har på senare år riktat sitt intresse mot i vilken utsträckning det går att påvisa samband mellan erfarenheter av att bevittna våld i nära relation under barndomen och egen våldsbrottslighet.

Howell et al. (2017, s. 341) konstaterar att bevittnat våld under barndomen medför samma typ av risk för att utveckla ett våldsamt beteende som vid direkt våldsutsatthet. Kopplingen mellan ett kriminellt beteende och erfarenhet av att ha bevittnat våld kvarstår oberoende av faktorer som kön, droganvändning och psykisk ohälsa (Howell et al., 2017, s. 349). Även resultatet i Moylans et al. (2010, s. 59) kvasiexperimentella studie visar på liknande resultat. Avvikande och brottsligt beteende var enligt studien utbrett i större utsträckning hos personer med erfarenhet av att bevittna våld i nära relation i jämförelse med de utan denna historik. I studien kan det också konstateras att sannolikheten för att utveckla ett avvikande och kriminellt beteende är större när en person utsatts för dubbel exponering (ibid.). Alltså när

personen har erfarenhet av våldsutsatthet och bevittnat våld i nära relation under barndomen (ibid.).

Det kan sammantaget konstateras att det existerar omfattande internationell forskning som behandlar relationen mellan utsatthet för våld i barndomen och senare våldsbrottslighet. Stora delar av forskningsfältet har bekräftat och accepterat hypotesen om 'the cycle of violence' (Jfr, Caspi et al., 2002, s. 851; Widom, 1989, s. 355, 364; Widom 2017, s. 195; Forsman & Långström, 2012, s. 1979). Samtidigt uppvisar litteraturgenomgången delade uppfattningar om vilka faktorer som anses ha störst påverkan och även hur dessa faktorer samverkar (Widom, 1989, s. 356; Widom, 2017, s. 195; Moylans et al., 2010, s. 59). En del forskare lägger större betoning vid genetiska faktorer och andra vid miljöfaktorer. Däremot delar alla uppfattningen att barnmisshandel är en riskfaktor för framtida våldsbrottslighet (Caspi et al., 2002, s. 851; Forsman & Långström, 2012, s. 1977; Widom, 1989, s. 356; Widom, 2017, s. 195). Wright, Turanovic, O'neal, Morse och Booth (2016, s. 1264) lyfter problematiken med att många studier som behandlar 'the cycle of violence' inte gör skillnad på vilken *art* av våld som utförts (fysiskt, psykiskt, bevittnat etc.), i vilken omfattning våldet utövats, *vem* förövaren är samt om olika våldstyper *interagerat*. Ofta är det inte enbart utsatthet för misshandel som präglat uppväxten i de studier som presenterats. Kaosartade förhållanden såsom missbruk, fattigdom och våld inom familjen är vanligt förekommande. Dessa olika faktorer som dessutom interagerar med varandra gör således vår tolkning och förståelse av relationen problematisk. Det beror på att det inte råder ett enkelt och kausalt samband mellan barnmisshandel och senare våldsanvändning (Widom, 1989, s. 366; Widom, 2017, s. 195).

Med anledning av att bevittnat våld utgör en jämlig riskfaktor med direkt våldsutsatthet, kommer båda dessa former av utsatthet tas i beaktning. Forskningsgenomgången visar dessutom på att sambandet mellan våldsutsatthet i barndomen och senare våldsbrottslighet är starkare än sambandet mellan våldsutsatthet och brottslighet överlag. Med anledning av detta fokuserar studien på utövning av våld och inte på annan kriminalitet. Den tidigare forskningen används sammanfattningsvis för att avgränsa studien genom att styra begrepps användning, syftesformulering och urval, samt för att problematisera de valda kriminologiska teorierna.

3. Teoretiska perspektiv

Detta avsnitt omfattas av de kriminologiska teorierna som används för att strukturera, förstå och tolka studiens empiriska material. Ronald L. Akers sociala inlärningsteori är en utveckling av Edwin Sutherlands teori om differentiella associationer. Därför presenteras Sutherlands teori först för att klargöra för teoriernas grundläggande principer och därefter följer en beskrivning av Akers behavioristiska teori.

3.1 Teorin om differentiella associationer

Differentiella associationer härstammar från det engelska begreppet *differential association*. Edwin Sutherland som är grundare av teorin utgick från sociologiska förklaringar vid studier av brottsligt beteende och förkastade förklaringar med koppling till biologiska och psykologiska perspektiv (Sarnecki, 2014, s. 174). Det som utgör grunden för teorins resonemang är att brottsligt beteende är inlärt och inläringen sker i första hand mellan personer som står varandra nära (Sutherland, Cressey & Luckenbill, 1992, s. 88–89). Sutherland et al. (1992, s. 88–89) har formulerat nio teser som teorin baseras på.

1. Brottsligt beteende är inlärt.
2. Inläring av brottsligt beteende sker genom interaktion med andra personer i en kommunikationsprocess.
3. Huvuddelen av inläringen av brottsligt beteende sker i grupper med nära, personliga relationer medlemmarna emellan.
4. Inläringen av brottsligt beteende inkluderar: a) tekniker att begå brott, som ibland är mycket komplicerade ibland mycket enkla; b) specifika motiv till den aktuella brottsligheten, drivkrafter, rationaliseringar och attityder.
5. De specifika motiven lärs in utifrån en definition av lagen som är fördelaktig respektive ofördelaktig för individen ...
6. Individen begår brott på grund av att definitioner som stödjer brottsligt beteende (prokriminella) får överhanden över definitioner som stödjer konformt beteende (antikriminella).
7. Individens anknytningar eller associationer till individer som har olika definitionerna av lagen (de pro- och de antikriminella) kan variera med avseende på frekvens, varaktighet, prioriteringar och intensitet.
8. Den process som leder till inläring av brottsligt beteende, genom individens anknytning till brottsliga och icke-brottsliga beteendemönster, involverar samma mekanismer som är involverade i andra typer av inläring.

9. Eftersom brottsligt beteende är ett uttryck för generella behov och värderingar kan det inte förklaras med sådana, eftersom icke-brottsligt beteende är ett uttryck för samma sorts behov och värderingar.

Översättning Sarnecki (2014, s. 174–175).

Den inlärningsprocess teorin hänvisar till sker inte passivt enligt Sutherland. Detta framgår i princip nummer sex som syftar till att brott begås till följd av att det brottsliga beteendet definierats som fördelaktigt för individen (Akers, Sellers & Jennings, 2017, s. 84). Definitionen baseras på rationaliseringar och attityder som förstärker det pro-kriminella beteendet och försvagar det konforma. Sutherland et al. (1992, s. 202) menar att familjeförhållanden har stor inverkan på om en individ associerar sig med kriminella attityder och värderingar eller inte. Om pro-kriminella värderingar är utbredda i hemmet ökar sannolikheten för att barnet utvecklar ett brottsligt beteende.

3.1.1 Kritik mot teorin om differentiella associationer

Den huvudsakliga kritiken som riktats mot teorin om differentiella associationer består av att teorin misslyckats med att beskriva hur teorin kan prövas empiriskt (Sarnecki, 2014, s. 176). Begreppen *frekvens*, *varaktighet*, *prioriteringar* och *intensitet*, som används i Sutherlands teser, definieras inte på ett tydligt sätt (Lindgren, 1998, s. 70; Sarnecki, 2014, s. 176). Detta försvårar möjligheten att operationalisera och mäta begreppen (ibid.). Lindgren (1998, s. 70) lyfter även att teorin kritiserats för att inte specificera inlärningsprocessen tillräckligt väl. Det som framgår i teorins nio teser är att inläring av brottsligt beteende involverar samma mekanismer som vid annan inläring (Sutherland et al., 1992, s. 89). Någon mer ingående förklaring av vilka mekanismer det handlar om och hur de tar sig i uttryck ges däremot inte. Det som ändå gör att vi bedömer teorin som användbar är det breda omfånget som gör att teorin bidrar till förståelse för inledningen av en brottskarriär (Akers et al., 2017, s. 83–84). Dessutom begränsar den sig inte till brottstyper eller tillvägagångssätt vid brott (ibid.). Teorin är också bred på så sätt att den inte avser förklara brottslighet utifrån särskilda faktorer som kön, samhällsklass, etnicitet eller samhällsstrukturer (ibid.).

3.2 Social inläringsteori

Det kan även problematiseras att teorin om differentiella associationer inte tar hänsyn till biologiska och psykologiska faktorer som inverkan på brottslighet (Sarnecki, 2014, s. 175). Vår forskningsgenomgång visar att intresset för att tillämpa ett behavioristiskt angreppssätt i den

kriminologiska forskningen ökade under 2000-talet. Detta skiftande fokus har inneburit att fler studier undersökt om interaktioner mellan gener, kognitiva färdigheter och miljö kan predicera brottslighet. Med utgångspunkt från detta bredare synsätt att se på brottslighet och dess orsaker, har vi gjort bedömningen att studiens teoretiska resonemang bör utvidgas. Akers et al. (2017, s. 85) har tagit hänsyn till den kritik som riktats mot Sutherlands teori och utvecklat den i linje med ett behavioristiskt perspektiv. Enligt Akers sociala inlärningsteori påverkas inlärningsprocessen inte bara av en individs umgänge, utan även av interna och externa faktorer (Akers et al., 2017, s. 8, 86). Faktorerna påverkas i sin tur av att en handling bemöts med positiva och negativa konsekvenser samt särskiljande stimulans. Stimulansen innebär att miljömässig och intern påverkan ger indikationer och signaler för beteendet. Dessutom betonas det även att mänskliga företeelser (human agency) inverkar genom att påverka och begränsa individens handlingar (ibid.). Dessa mänskliga företeelser handlar om att individer tar egna beslut baserat på tillgången till den fria viljan.

Social inlärningsteori menar att både kriminellt och konformt beteende uppstår, underhålls och förändras av samma inlärningsprocess. Utfallet av det konforma eller kriminella ligger i en avvägning av sociala influenser såsom förstärkningar, värderingar och attityder samt imitationer (Akers et al., 2017, s. 115–116). Sammantaget innebär det att den sociala inlärningsteorin förklarar brottslighet som en kontinuerlig process. Inlärningsprocessen består således av 1) inlärd definitioner såsom attityder, rationaliseringar och värderingar som främjar brottsligt beteende, 2) imitationer av kriminella beteenden, och 3) konsekvenser av det avvikande beteendet (Akers et al., 2017, s. 87, 88). Konsekvenserna kan exempelvis utgöras av positiv förstärkning, som att få uppskattning och bekräftelse av vänner, eller negativ förstärkning, som att använda tekniker för att undkomma oönskade situationer (Akers et al., 2017, s. 89). Akers et al. (2017, s. 97) betonar att familjeförhållanden är den primära källan till inlärningsprocessen och menar således att avvikande och kriminella familjemedlemmar utgör en riskfaktor för barnens framtida kriminalitet.

3.3 Teoriernas relevans för studien

Som det redogjorts för under avsnittet *tidigare forskning* ger flera studier stöd åt hypotesen 'the cycle of violence'. Teorin om differentiella associationer bedöms vara applicerbar i denna studie då den i likhet med den tidigare forskningen utgår från en idé om att våldsamt beteende är inlärt och en riskfaktor för framtida våldsutövning. Den väntas också vara

betydelsefull för att skapa förståelse för närståendes roll och inflytande över inlärningsprocessen när det gäller relationen mellan våldsutsatthet i barndomen och senare våldsutövning. Social inläringsteori avses användas som ett komplement till detta teoretiska resonemang för att bidra till förståelse för miljömässiga och interna faktorerers gemensamma påverkan hos individerna. Exempelvis genom att tolka om positiva och negativa konsekvenser förstärkt eller uppmuntrat individernas våldsutövning. Men även hur individerna ser på sin våldsutsatthet i relation till såväl sin omgivning som dess inre känsloliv. Den sociala inläringsteorin underlättar dessutom förståelsen för relationen mellan individernas erfarenheter av utsatthet för våld och senare våldsanvändning. Detta då teorins möjligheter för operationalisering ger förutsättningar för att tolka hur individernas inre känsloliv kan stimuleras av brottslighet genom bemötandet från andra individer.

Teorierna används även med syfte att utgöra ett ramverk för analysen och ett angreppssätt för hur vi kommer studera och tolka intervjupersonernas våldsutveckling (Jfr, Bryman, 2011, s. 22). Eftersom föreliggande studie ämnar beskriva en relation som annan forskning stärker, bidrar även de kriminologiska teorierna med förståelse för våldet som ett socialt arv och därmed en konsekvens av en inlärningsprocess som sociala interaktioner med närstående har stort inflytande över.

4. Metod

Vi har valt att utgå från kvalitativ forskningsmetod för att fördjupa vår kunskap om individers erfarenheter av våldsutsatthet i barndomen och hur dessa står i relation till deras våldsanvändning. Eftersom studiens fokus är att tolka och förstå intervjupersonernas verklighet är metoden lämplig då den ger oss förutsättningar att beskriva hur intervjupersonerna uppfattar sin sociala situation (Jfr, Bryman, 2011, s. 41).

Vi har vidare gjort bedömningen att det vetenskapsteoretiska angreppssättet hermeneutik lämpar sig för den typen av datamaterial studien analyserar. Hermeneutiken underlättar möjligheten att förstå det deskriptiva och att tolka både delar och helheten i ett omfattande material. Eftersom materialet utgörs av livshistorier har en analysmetod med narrativ inriktning valts. Detta för att tillsammans med hermeneutiken skapa förståelse och möjlighet att utläsa fenomen samt narrativa mönster som sträcker sig över en enskild berättelse.

4.1 Datamaterialet

Empirin i denna studie baseras på intervjumaterial från The Stockholm Life-Course Project (SLCP) med Jerzy Sarnecki som projektledare (SND, u.å.). SLCP är ett omfattande longitudinellt forskningsprojekt som bedrivits på Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet sedan år 2010 (ibid.). Projektet syftar till att undersöka och erhålla kunskap om olika dimensioner hos den kriminella livscykeln (Carlsson, 2014, s. 55). Detta innefattar processer, händelser och faktorer som påverkar och haft betydelse för individers väg in, fortsättande och upphörande av brottslighet. Projektets fem specificerade syften är att undersöka (SND, u.å.); 1. Processer, faktorer, händelser och vändpunkter genom livet som varit betydelsefulla i individers kriminella karriärer. 2. Vikten av välfärdsstrukturer för livshistorieprocesser i brottsligt och normbrytande beteende. 3. Relationen mellan fysisk och psykisk hälsa och brottslighet samt normbrytande beteende under livshistorien. 4. Det sociala arvets påverkan av brottslighet och normbrytande beteende. 5. Möjligheter och begränsningar i att predicera brottsligt och normbrytande beteende.

SLCP innehåller bland annat ett kvalitativt material med livshistorieintervjuer. Materialets urvalspopulation utgörs av två grupper; Klientelpojkar och SiS-ungdomar. Klientelpojkar består av pojkar födda mellan åren 1943–1951 som undersöktes inom ramen för Klientelundersökning år 1956 i uppdrag från regeringen (SND, u.å.; Justitiedepartementet, 1971, s. 15). Urvalsgruppen består enbart av pojkar på grund av 1980-talets uppfattning att ungdomskriminaliteten främst berörde pojkar (Carlsson, 2014, s. 57). Urvalspopulationen är vidare indelad i fyra grupper. En experimentgrupp med registrerad brottslighet innan 15 års ålder ($n = 192$), en kontrollgrupp utan registrerad brottslighet innan 15 års ålder ($n = 95$) samt ytterligare två kontrollgrupper (å $n = 96$) som enbart följts med offentliga data (SND, u.å.). Experimentgruppen och den första kontrollgruppen ($n = 287$) genomgick omfattande undersökningar under 1960-talet. Dessa inkluderade psykologiska tester, medicinska undersökningar, psykologiska och sociologiska intervjuer samt intervjuer med pojkarnas föräldrar och lärare. Individernas utveckling följdes upp vid 18 års ålder och under 1980-talet intervjuades 199 individer (ibid.). Den senaste uppföljningen påbörjades år 2010 i regi av SLCP där samma urval med 199 individer användes, 30 av dessa deltog i projektets livshistorieintervjuer (Carlsson, 2014, s. 58).

Den andra urvalspopulationen, SiS-ungdomar, består av 420 individer (flickor $n = 122$ och

pojkar $n = 298$) födda mellan åren 1969–1974 (SND, u.å.). 267 individer (behandlingsgruppen) i ursprungspopulationen blev under åren 1990–1994 omhändertagna och placerade i ungdomshem. Detta med stöd av lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU, SFS 1990:52), på grund av brottslighet, droganvändning och andra sociala problem (SND, u.å.; Carlsson, 2014, s. 60). Övriga 153 individer i urvalet hade även dem erfarenhet av brottslighet, droger och dylikt men var ej omhändertagna med stöd av LVU. Därav fick de representera kontrollgrupp (SND, u.å.). Samtliga individer i urvalspopulationen följdes upp åren 1998–1999 med hjälp av offentliga data, varav 80 individer ur behandlingsgruppen och 53 i kontrollgruppen intervjuades (ibid.). År 2010 inleddes den senaste uppföljningen och av de 133 individer som intervjuades under andra hälften av 1990-talet kontaktades 118. Övriga hade antingen avlidit eller kunde inte lokaliseras. Livshistorieintervjuer genomfördes med 50 av dessa 118 individer (ibid.).

Sedan år 2010 har alltså SLCP bedrivit uppföljning av Klientelpojkar och SiS-ungdomar i form av livshistorieintervjuer (SND, u.å.). Med stöd från intervjuguiden har individernas erfarenheter, upplevelser och livshistorier behandlats (Carlsson, 2014, s. 59–60). Intervjuerna är mellan 1–2,5 timmar långa och teman som berörs är bland annat sociala relationer, brottserfarenhet, droganvändning, viktimisering och erfarenheter av rättsväsendet. Intervjuerna är ostrukturerade i den mån att individerna själva fått berätta sin livshistoria. Med hjälp av följdfrågor har centrala områden i intervjupersonernas liv getts särskild uppmärksamhet (Carlsson, 2014, s. 65). Frågorna var indirekta och öppet ställda med syfte att låta intervjupersonerna själva reflektera och formulera sig snarare än att påverkas av specifikt ställda frågor (Carlsson, 2014, s. 65; Jfr, Bryman, 2011, s. 244, 253). Samtliga intervjuer spelades in och genomfördes i par eller enskilt (Carlsson, 2014, s. 66). Det material som används i vår studie består både av transkriberingar och ljudinspelningar.

4.2 Sekundäranalys

Denna studie är en sekundäranalys av delar ur SLCP:s gedigna och unika kvalitativa datamaterial. Att göra sekundäranalys på stora datamängder möjliggör att ett material av denna sort kan återanvändas i flera studier med olika syften. Detta kan ge upphov till analyser och tolkningar som inte varit aktuella i tidigare undersökningar (Bryman, 2011, s. 304, 535; Hyman, 1972, s. 1, 11). Att få tillgång till SLCP:s intervjumaterial underlättar dessutom några av de problem som är vanligt förekommande för studenter vid ett examensarbete.

Exempelvis kan individer med erfarenhet av utsatthet och brottslighet vara motvilliga att prata med studenter på grund av deras bristande erfarenhet. Motvilligheten kan bero på att de berörda individerna känner sig osäkra på sekretesskydd och anonymitet. Annan problematik rör att det i vårt fall skulle vara resurskrävande och svårt att inom tidsramen för ett examensarbete på kandidatnivå hitta och komma i kontakt med intervjupersoner som är relevanta för studiens forskningsfrågor (Jfr, Bryman, 2011, s. 301). Valet att använda sekundärdata bidrar därmed till lösningar på dessa problem. Metoden gör det också möjligt att analysera information som samlats in under många år och i stor omfattning vilket inte hade varit möjligt om vi själva samlat in studiens datamaterial (Hyman, 1972, s. 6).

De problem som förekommer vid sekundäranalyser innefattar att datamaterialets kvalitet inte kan hållas under kontroll då insamlingen av data genomförs av andra forskare (Bryman, 2011, s. 305). Eftersom urvalsprocessen och datainsamlingen för det aktuella materialet är genomfört av erfarna forskare vid Kriminologiska institutionen, är dock vår bedömning att materialet är av hög kvalitet (Jfr, Bryman, 2011, s. 301). Ytterligare ett problem med att använda sekundärt intervjumaterial är att vi inte kan påverka vilka frågor som ställs under intervjuerna. Det kan medföra att vissa teoretiska resonemang går miste om till följd av att forskarna som genomfört intervjuerna inte fördjupat sig i ämnen som är intressanta för vår studie (Jfr, Bryman, 2011, s. 305). Det i sin tur riskerar att skapa ansträngda eller felaktiga slutsatser om fenomen som baseras på vårt intresseområde istället för på intervjupersonernas upplevelser. För att hantera denna problematik kan materialet analyseras i förhållande till hur narrativen gemensamt kan förstås och hur berättelserna tillsammans skildrar ett fenomen.

Även etisk problematik med koppling till datainsamlingsmetoden kan förekomma vid sekundäranalyser (Bryman, 2011, s. 535). Forskare som använder sekundärdata har sällan direkt kontakt med intervjudeltagarna vilket gör att diskussioner kring krav på konfidentialitet, nyttjandekrav och så vidare inte kan hållas. Vidare redogörelser för och diskussioner kring forskningsetiska principer tas upp under etiska överväganden nedan.

Avslutningsvis kan det problematiseras att sekundäranalysen baseras på retrospektiva studier. Det innebär att den information vi analyserar i vår studie baseras på berättelser och uppfattningar om händelser som ligger bakåt i tiden (Jfr, Repstad, 2007, s. 105). När personer i efterhand ska minnas och återskapa händelser och sinnesstämningar finns det risk för efterhandskonstruktioner och felaktiga slutsatser (ibid.). En annan aspekt som är värd att ta i

beaktning är att intervjupersonerna beskriver sitt förflutna med den aktuella tidpunkten för intervjun som referenspunkt. Deras sinnesstämningar och åsikter kan ha förändrats över tid vilket kan ge en felaktig bild av hur en situation upplevdes i barndomen (ibid.). Det som trots allt talar för användning av retrospektiva data i denna studie är att intervjuerna berör många olika teman. Detta skapar förutsättningar för intervjupersonerna att associera händelser och situationer till deras livshistorier (Repstad, 2007, s. 106.). Exempelvis kan individerna lättare minnas en händelse, om detaljer rörande boende eller arbetsplats vid händelsens tidpunkt berörs (ibid.). På så sätt bidrar associationerna till att tillgängliggöra minnen (ibid.). Denna studie lägger betoning på hur individer uppfattar sin erfarenhet av våld i barndomen och hur dessa kan tolkas ha påverkat deras våldsutövning. Det gör att det är individernas uppfattningar, minnen och berättelser som är av intresse. Att göra en sekundäranalys av retrospektivt material bedöms därför vara lämpligt (Jfr, Repstad, 2007, s. 108).

4.3 Vetenskapsteoretiskt angreppssätt

I studien används ett hermeneutiskt angreppssätt som verktyg för att tolka de livshistorieintervjuer som utgör det empiriska materialet. Det hermeneutiska perspektivet beskrivs som läran om tolkning och hur vi skapar mening och förståelse om kunskap omkring oss (Allwood & Erikson, 2010, s. 91). Flera olika inriktningar inom hermeneutiken har utvecklats över åren men alla tar gemensamt avstamp från uppfattningen att kunskap och förståelse är tolkningsbetingat (ibid.).

Med anledning av att det empiriska dataunderlaget har ett brett formulerat syfte och är mycket innehållsrikt ämnar hermeneutiken bidra till att upptäcka aspekter och fenomen i datamaterialet som inte tidigare iakttagits och övervägts (Allwood & Erikson, 2010, s. 10, 91). En enskild berättelse kan vara svår att förstå om den inte sätts i relation till andras berättelser. På så sätt blir analysen ur ett hermeneutiskt perspektiv en förståelseprocess där delarna förstås utifrån helheten och helheten utifrån delarna (Allwood & Erikson, 2010, s. 92). Angreppssättet skapar därav möjlighet att dra paralleller mellan intervjupersonernas berättelser och tolka dess gemensamma betydelse (Jfr, Thomsson, 2010, s. 42).

Hermeneutikens betoning på tolkning och förförståelse har kritiserats på grund av att angreppssättet anses begränsa kunskapsbildningen (Jfr, Gadamer, 1997, s. 137). Allwood och Erikson (2010, s. 94) skriver att människans förförståelse är grunden till hur vi finner

kunskap och vägen till den. Förförståelsen kan därmed riskera begränsa vår förmåga att nå ny förståelse om fenomen och även påverka studiens inriktning samt vilka frågor som ställs (Allwood & Erikson, 2010, s. 95). Denna företeelse benämns utgöra en hermeneutisk horisont som vi inte kan se bortom vilket gör att vi går miste om fenomen och perspektiv. Kunskap som erhålls i studier kan utifrån denna argumentation ses som subjektiv och hypotesbegränsande istället för att vara öppen inför nya aspekter och fenomen. Ett annat sätt att se på förförståelsen är att den tidigare kunskapen kan hjälpa oss att förstå fenomen och tolka vad vi ser i ett forskningsmaterial. Förförståelsen som skapas av våra erfarenheter och tidigare kunskaper kan med andra ord anses utgöra värdefulla verktyg för att förstå individers berättelser och livshistorier (Thomsson, 2010, s. 42). Förförståelsen skulle med detta synsätt kunna gynna studien snarare än att begränsa den. Vi kan däremot inte bortse från att subjektivitet är oundvikligt inom hermeneutiken (Allwood & Erikson, 2010, s. 94). Det som därför är viktigt vid studier med ett hermeneutiskt angreppssätt är att de genomsyras av ett öppet förhållningssätt (Thomsson, 2010, s. 46–47). Våra val och tolkningar måste göras med kontinuerlig reflektion och medvetenhet kring de förkunskaper vi besitter (ibid.). Ambitionen är att ett reflexivt förhållningssätt ska gynna vårt kritiska granskande, vår strävan efter självinsikt och öka möjligheten att vidga perspektiv samt finna avvikelser från det självklara (Thomsson, 2010, s. 50–51). Hermeneutiken kan därmed, genom dess betoning på tolkning och förförståelse, aktivt användas för att förmedla tvetydigheter och tveksamheter. Detta med förhoppningen att bidra till transparens och minskad subjektivitet.

4.4 Narrativ analys

Vilken typ av kunskap studien strävar efter att producera har varit grundläggande vid val av analysmetod. Studiens utgångspunkt är att analysera livshistorieintervjuer för att få insikt i hur människor förstår olika händelseförlopp i livet och på vilket sätt dessa händelseförlopp skapar mening. För att åstadkomma denna typ av kunskap är vår bedömning att det krävs ett tolkande förhållningssätt som ser till *hur* och *varför* erfarenheter och upplevelser förmedlas och inte bara till *vad* som förmedlas. Att utgå från en narrativ analysmetod bedöms lämpligt eftersom metoden ämnar skapa mening och mönster i människors historier om deras liv och sig själva (Bryman, 2011, s. 530).

En förutsättning för att använda denna metod är att acceptera idén om att ett liv kan förstås som en berättelse. Fokus för analysen blir således *hur* berättelsen framförs i en intervju

(Kvale & Brinkmann, 2014, s. 268). Det finns inte en enskild analysmetod att följa för denna typ av analysarbete. Den narrativa metodiken baseras snarare på flera metoder som kompletterar varandra med just det gemensamma antagandet att mänsklig förståelse kan återges genom berättelser (ibid.). Antagandet har kritiserats av flera forskare som menar att berättelser har en begränsad möjlighet att fånga upp och återge det breda omfång av aspekter som människan upplever (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 271). Att återge ett liv och betydelsefulla händelseförlopp genom berättelser anses med andra ord vara förenklande. Bruner (2004, s. 692) bemöter denna kritik med att argumentera för att det inte går att återge "livet som det egentligen är". Detta eftersom ett korrekt synsätt på livet som det egentligen är, inte existerar. Författaren menar att livet och hur vi upplever det, är något som vi skapar på samma sätt som vi skapar berättelser.

Kvale och Brinkmann (2014, s. 268) redogör för att ett sätt att utföra en narrativ analys är att skapa sammanhängande och fylliga berättelser utifrån enskilda berättelser som kan urskiljas i intervjuerna. Historierna och dess innebörd behöver inte alltid framgå explicit utan det kan snarare vara forskarens uppgift att upptäcka den implicita innebörden i intervjuens innehåll (ibid.). En möjlig konsekvens med detta arbetssätt är att forskaren riskerar överdriva de strukturer och mönster som uttolkas vilket gör analysen subjektiv i sin utformning. I linje med det vetenskapsteoretiska resonemang som förts tidigare är subjektivitet oundvikligt när ett tolkande angreppssätt används (Allwood & Erikson, 2010, s. 94, 98). För att reducera risken för alltför subjektiva bedömningar kan vi som studiens genomförare vara tydliga med våra val, resonemang och tolkningar under analysprocessens gång samt vara transparenta med att resultatet inte syftar till att utgöra allmängiltig kunskap (Thomsson, 2010, s. 46–47).

4.5 Operationalisering

Ambitionen med våra metodologiska val har varit att skapa förståelse och kunskap i en process där vi försöker balansera mellan att analysera intervjuerna enskilt och se dem ur ett helhetsperspektiv (Jfr, Gadamer, 1997, s. 137). Att låta analysprocessen genomföras i olika nivåer, i linje med ett reflexivt förhållningssätt, kan bidra till att göra processen överskådlig (Thomsson, 2010, s. 151). Med avstamp från Thomssons resonemang har vi valt att inleda analysprocessen med en lodrät analys. Detta innebär att intervjuerna bearbetas enskilt i syfte att finna intressanta och relevanta aspekter för studiens syfte och frågeställningar i respektive intervju. När flera intervjuer bearbetats påbörjas en vågrät analys av dessa aspekter för att

undersöka om det går att se ett sammanhängande mönster som skapar en helhet hos berättelserna (Thomsson, 2010, s. 155; Gadamer, 1997, s. 138). På så sätt kan en aspekt som enskilt inte uppfattas som en företeelse, tillsammans med den vågräta analysen förstås och ses som ett fenomen. Fenomenen kommer således att skapa teman och med den narrativa inriktningen innebär detta att även om materialet tematiseras så bibehålls innehållet som berättelser.

Parallellt med att analysprocessen genomförs i nivåer, utförs den narrativa analysen i tre olika steg. Det första steget går ut på att sortera de uttalanden som görs i intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 241). Sorteringen avser bidra till att ge en överblick av materialet och underlätta identifieringen av centrala uttalanden. I steg två genomförs en meningskoncentrering vilket innebär att intervjupersonernas uttalanden sammanfattas i kortare formuleringar för att förtydliga berättelsernas huvudbudskap (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 246–247). Utifrån dessa formuleringar utvecklas teman som ligger till grund för studiens tolkning och teoretiska analys. Det tredje och sista steget är att tolka innebörden hos berättelserna och ställa dessa i relation till studiens forskningsfrågor (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 249).

Sammantaget avser de analytiska tillvägagångssätten användas i syfte att få en uppfattning om och beskriva relationen mellan individernas beskrivningar om våldsutsatthet och deras senare våldsutövning (Jfr, Bryman, 2011, s. 527, 530). Genom att analysera intervjuerna som berättelser kan vi som tolkar materialet vara sensitiva inför sammanhangets betydelse (Jfr, Bryman, 2011, s. 527). Sammanhangets betydelse förväntas bidra till att urskilja omständigheter som varit betydelsefulla för utvecklingen av ett våldsamt beteende (ibid.).

4.6 Urval

Urvalsprocessen har skett i flera steg där data, delar ur materialet och intervjupersoner har valts ut i olika skeenden. För att få tillgång till material med relevans för studiens forskningsfrågor genomfördes ett målstyrt urval där vi aktivt letade efter lämpliga insamlade data (Bryman, 2011, s. 350). SLCP:s forskningssyfte stämde väl överens med vad vi ville undersöka och efter samtal med forskare i projektet gjordes bedömningen att intervjumaterialet utgjorde ett lämpligt dataunderlag.

Valet av data föll på det uppföljningsmaterial som samlats in från år 2010 och framåt på grund av att detta består av livshistorieintervjuer med fokus på djup (Carlsson, 2014, s. 58). Det material som samlats in i samband med de tidigare undersökningarna har istället fokuserat på bredd vilket inte går i linje med vårt studiesyfte (ibid.). Vi valde därefter att inkludera både Klientelpojkar och SiS-ungdomar i urvalet. Anledningen till det var att ta hänsyn till berättelser från båda könen och från individer både inom och utom LVU. Att få ta del av berättelser från personer med olika erfarenheter av kriminalitet, institutionalisering och våldsutsatthet ansågs relevant med hänsyn till den typ av fördjupande kunskap vi intresserar oss för. Med andra ord var vår ambition med att inkludera båda urvalsgrupperna att låta studiens underlag baseras på berättelser från en varierad och nyanserad urvalspopulation samt att finna relevanta individer för studiens syfte (Bryman, 2011, s. 392, 394).

Eftersom SLCP:s intervjumaterial är mycket innehållsrikt och omfattande behövde en grovsortering genomföras inledningsvis. Detta gjordes med hänsyn till studiens teoretiska fokus; utsatthet för våld i barndomen och egen våldsutövning (Jfr, Bryman, 2011, s. 434). Bryman (2011, s. 394) argumenterar för att ett teoretiskt urval bidrar till att sortera ut material som går i linje med forskningsfrågor och syfte. I vår studie utgör inkluderingskriterierna fokus för det teoretiska urvalet. Till en början valdes endast de intervjuer som redan transkriberats ut för analys av tidsmässiga och praktiska skäl. De transkriberade intervjuerna var 39 i antal, sex stycken av dem var med Klientelpojkar och 36 stycken med SiS-ungdomar. Av dessa var det sju intervjuer (två Klientelpojkar och fem SiS-ungdomar) som bedömdes vara av teoretisk relevans. Dessa sju började därför analyseras, dock enbart som ett första urval. Vi såg på urvalsmetoden som en kontinuerlig process som fick lov att fortsätta tills teoretisk mättnad uppstod, vilket vill säga när liknande mönster och strukturer återkommit i flertalet intervjuer (Jfr, Bryman, 2011, s. 394). Efter granskning av de sju intervjuerna hade återkommande mönster och strukturer upptäckts. Därav ansågs den teoretiska mättnaden vara uppnådd och materialet bedömdes således utgöra ett relevant underlag för tematisering och analys (ibid.).

Den teoretiska urvalsmetoden har sammanfattningsvis hjälpt oss att avgränsa SLCP:s innehållsrika material och fokusera på relevanta intervjuer och avsnitt. Urvalsmetoden bidrog också till att enbart inkludera väsentliga skildringar och reducera överflödigt material (Öberg, 2015, s. 59; Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 222). Urvalet för analys genererade totalt sju

intervjuer, samtliga med män som erfarit våldsutsatthet i barndomen och senare själva utövad våld.

4.7 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är två begrepp som ofta förknippas med kvantitativ forskning men kan även användas vid kvalitativa studier (Bryman, 2011, s. 351). Validitet berör hur vi observerar och identifierar teman och skildringar i ett material medan reliabilitet berör huruvida resultaten kan återupprepas. Inom kvalitativ forskning genomförs ett kontinuerligt arbete med dessa begrepp medan de inom kvantitativ forskning främst är kopplade till datainsamlingen. Vi kommer delvis att diskutera begreppen i förhållande till datainsamlingen, men även i relation till vår användning av materialet.

Både validitet och reliabilitet har en intern och en extern betydelse. Intern validitet innebär att studiens observationer ska överensstämma väl med studiens teoretiska idéer och den externa berör i vilken utsträckning en studies resultat kan generaliseras på övriga populationer (Bryman, 2011, s. 352). Intern reliabilitet syftar i sin tur till i vilken utsträckning ett forskarlag genomför tolkningar enhetligt (ibid.). Extern reliabilitet handlar istället om huruvida andra forskare kan återupprepa undersökningen och påvisa liknande resultat. Den externa reliabiliteten är beroende av att en studie är transparent och tydlig i sina beskrivningar av genomförandet. Detta då det bidrar till att kunna skapa så lika förutsättningar som möjligt vid en återupprepning av studien (Jfr, Bryman, 2011, s. 357, 370).

Eftersom denna studie baseras på andra forskares data blir frågor om vår studies validitet och reliabilitet relaterad till deras insamlingsmetoder och förhållningssätt. Carlsson (2012, s. 2) nämner en typ av problematik vid datainsamling som bland annat Sampson och Laub (2003) stötte på i deras longitudinella studie om livsförloppskriminologi. Denna rör att teoretiska ramverk kan påverka innehållet i intervjuerna på ett sätt som riskerar validiteten (ibid.). Exempelvis kan forskningsfrågan påverka innehåll och riktning i intervjuer, vilket innebär att forskarnas tidigare kunskap och intresseområde påverkar och styr intervjuerna och deras utfall (Thomsson, 2010, s. 46; Svensson & Ahrne, 2015, s. 20). Att ställa ledande och slutna frågor i stil med ”håller du med om att...” kan med andra ord generera de svar som forskarna föreställt sig att få (Bryman, 2011, s. 253; Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295). Carlsson (2012, s. 2, 7; Carlsson, 2014, s. 65–67) hävdar att forskarna i SLCP strävat efter att

reflektera kring dess egen påverkan i intervjuerna vilket kan tänkas ha haft en reducerande effekt på forskarens subjektiva inverkan (Thomsson, 2010, s. 51).

Vid datainsamling kan genomförandet av intervjuerna påverka den interna reliabiliteten vilken i sin tur kan inverka på validiteten. Det som påverkar är hur begrepp används under intervjun. Det är inte självklart att begrepp tolkas entydigt av intervjuaren och respondenten. Olika uppfattningar om de ämnen intervjun behandlar kan skapa missförstånd och förvrängda tolkningar (Bryman, 2011, s. 246). I SLCP:s intervjuer undveks användning av specifika begrepp, dessutom kontrollerades att forskarnas tolkningar överensstämde med intervjupersonernas uttalanden. Detta förhållningssätt minimerar risken för att begreppsförskjutning och tolkningsfel uppstår mellan intervjupersonen och intervjuaren (Jfr, Bryman, 2011, s. 353, 355).

Något som troligtvis stärkt studiens reliabilitet är att intervjuerna varit ostrukturerade. Intervjupersonerna har därmed fritt fått berätta sina livshistorier med hänsyn till vissa teman. Eftersom vi är intresserade av intervjupersonernas uppfattning av deras livshistoria är detta fördelaktigt då förhållningssättet bidrar till att intervjuvaren skildrar individernas upplevelser och perspektiv istället för att påverkas av intervjuarens frågemetod eller intresseområde (Jfr, Bryman, 2011, s. 352; Svensson & Ahrne, 2015, s. 20). Vår bedömning är sammanfattningsvis att insamlingen av datamaterialet genomförts på ett sätt som är fördelaktigt för studiens validitet och reliabilitet. Det leder oss in på diskussioner om begreppen kopplat till vår användning av materialet.

Materialet bearbetades i ett tidigt skede av examensarbetet vilket medförde att den initiala granskningen skedde innan vi fördjupat oss på forskningsfältet. När vi senare gjorde den djupgående genomgången av materialet hade vår förförståelse för ämnet förändrats eftersom vi då tagit del av ny kunskap. Det finns anledning att anta att detta påverkade vårt sätt att urskilja fenomen och perspektiv. Däremot visade det sig vid den andra genomgången att vårt fokus fortfarande riktades mot samma eller liknande skildringar, tolkningar och citat. Detta indikerar att både den interna validiteten och externa reliabiliteten är hög. Den interna reliabiliteten är också sannolikt stärkt av att vi genomförde en pilot-tematisering av två intervjuer på separata håll. Liknande och samma skildringar och citat uppmärksammades av oss båda vilket ger en bekräftelse på att materialet tolkats enhetligt (Jfr, Bryman, 2011, s. 352; Thomsson, 2010, s. 148).

För att stärka studiens externa validitet har vi valt att presentera citat från intervjuerna då denna typ av transparens bjuder in läsaren till att följa vår tolkningsprocess samt till att göra en egen bedömning av dess innehåll (Jfr, Bryman, 2011, s. 352, 370). Eftersom detta är en kvalitativ studie, baserad på ett fåtal intervjupersoner, kan studiens externa validitet däremot inte anses vara hög (Jfr, Bryman, 2011, s. 352). Men att åstadkomma hög extern validitet och generaliserbara resultat har heller inte varit studiens ambition. Syftet har snarare varit att beskriva intervjupersonernas skildringar av våldsutsatthet och våldsutövning. De slutsatser som presenteras är därför ämnade att bidra till en fördjupad kunskap snarare än en allmängiltig.

4.8 Etiska överväganden

Med anledning av att det ofta är människor som utgör objekt för kriminologiska studier är problem av etiska slag ständigt närvarande och det ställer krav på överläggning och reflektion under studiens genomförande. Vetenskapsrådet (2004, s. 5) redogör för att det finns två grundläggande krav inom den samhällsvetenskapliga forskningen som måste vägas mot varandra, dessa är *forskningskravet* och *individskyddskravet*. Forskningskravet hänvisar till den nytta som forskning kan bidra med till samhället och människorna i det, vilket rättfärdigar att studier om människor genomförs (ibid.). Samtidigt måste de individer som ingår i studier skyddas från fysisk och psykisk skada eller påfrestning.

Vid livsförloppsstudier kan etiska problem avse att studiedeltagarna söks upp återkommande gånger för att besvara frågor under olika tidsskeden av livet. Individen behöver då göra sig påmind om händelser som eventuellt kan vara plågsamma att minnas flera gånger (Carlsson, 2014, s. 61). Dock påpekar Carlsson (2014, s. 61) att antalet tillfällen där SLCP:s studiedeltagare behövt utsättas för denna eventuella påfrestning varit få och skett med cirka 25 års mellanrum.

Vid svårigheter att göra bedömningar av individskyddskravet finns flera etiska principer att ta stöd från. Den första principen, *informationskravet*, syftar till att deltagarna måste informeras om studiens syfte samt genomförandets villkor (Vetenskapsrådet, 2004, s. 7). I vårt fall har det inte funnits möjlighet att informera om studiens explicita syfte eftersom datamaterialet samlades in innan denna studie påbörjades. Däremot är SLCP:s övergripande syfte så pass

omfattande att vårt studiesyfte kan bedömas rymma inom dess ramar. Det finns vidare anledning att bedöma informationskravet som uppfyllt då de forskare som ansvarat för insamlingen av aktuella data var mycket noggranna med att beakta möjliga etiska problem. Information gällande studien, dess syfte och villkor skickades först till intervjudeltagarna skriftligen via brev och återupprepades sedan muntligt innan intervjustart (Carlsson, 2014, s. 62). Samtycke efterfrågades av ansvariga forskare vid intervjutillfället och gavs muntligt av intervjudeltagaren innan intervjun påbörjades. Även *samtyckeskravet* bedöms därför vara uppfyllt.

Det är av stor vikt att de uppgifter som framkommer om deltagarna hanteras med största försiktighet och konfidentialitet så att samtliga identiteter skyddas. Detta utgör *konfidentialitetskravet* (Vetenskapsrådet, 2004, s. 12). Kravet beaktas i studien på så sätt att all information som kan bidra till att avslöja någons identitet bearbetas så att uppgifterna blir avidentifierade. Informationen kan exempelvis beröra namn, städer och arbetsplatser. Utöver det har vi som genomför studien total tystnadsplikt och får därför inte lov att prata om det som framgår i datamaterialet med någon obehörig. Under arbetet med studien har materialet hanterats på skyddade platser för att hindra obehörigas tillgång till det. Avslutningsvis upphör vår tillgång till materialet i samband med att studien är genomförd vilket innebär att det då förstörs.

Vetenskapsrådet (2004, s. 14) lyfter slutligen att *nyttjandekravet* innebär att de uppgifter som framkommer i datamaterialet endast får användas för forskningsändamål och inte för kommersiellt bruk. Detta problem har inte aktualiserats under studiens genomförande.

5. Resultat & Analys

De intervjupersoner vars livshistoria analyserats, har gemensamt att de utsatts för våld i barndomen och att de själva använt våld. Narrativen som presenteras förhåller sig till ämnen som utsatthet, våld och trasiga familjeförhållanden samt destruktiva levernen. Nedan presenteras analysresultaten utifrån tre utvalda teman; Våldsutsatthet; Reaktionen på våldsutsatthet och; Det egna våldets funktion. Vardera tema har vidare strukturerats med hjälp av egna underteman som tillsammans skildrar livshistorier om utsatthet, våldsanvändning och känslomässiga förhållanden.

När intervjupersonerna berättar om våldsutsatthet och våldsutövning görs detta med den aktuella tidpunkten för intervjun som referenspunkt. Därmed präglas svaren av de uppfattningar och sinnesstämningarna som förekom vid intervjutillfället.

5.1 Våldsutsatthet

Utsatthet för våld i barndomen skildras i berättelserna som en vana och något som utövats av människor som intervjupersonerna haft en beroenderelation till. Narrativen skildrar hur intervjupersonerna upplever våldet som oproportionerligt och ställer sig oförstående till hur någon kan utöva våld mot ett barn. Följande presenteras våldsutsattheten utifrån två underteman; Våldets karaktär och dess utövare samt; Den egna rollen och inställning till våldsutsattheten.

5.1.1 Våldets karaktär och dess utövare

En narrativ linje som löper tydligt i samtliga intervjupersoners berättelser är att våld varit en återkommande företeelse under uppväxten. Våldet har varit fysiskt och har förekommit i form av att individerna blivit direkt utsatta. Våldsutsattheten beskrivs ha varit så pass frekvent att den upplevts som en vana: ”Ja, jag fick ett kok stryk. Dem bankade på mig ordentligt där med kvastar. Det var jag ju van vid sen jag var liten”. I berättelserna framgår också att våldsutsattheten utspelat sig i form av att individerna bevittnat våld under barndomen. Det har då varit deras mamma som utsatts för våldet. Vanligt förekommande är att utsattheten beskrivs ha varit dubbel, det vill säga att individerna utsatts för barnmisshandel och även bevittnat våld mot någon närstående: ”Jag minns ibland polisen kom och hämtade honom [mammans sambo] och man fick se när han slog morsan och ... Hon levde ju i den djävla världen när hon kom till Sverige, det var ju stryk som gällde hemma, när man var olydig då”.

Ett annat narrativ som är återkommande i livshistorierna är att intervjupersonerna haft en grundläggande tillit till de som utfört våldet då intervjupersonerna på något sätt stått i beroenderelation till dessa. De som beskrivs vara förövarna är föräldrar, mor- och farföräldrar, fosterföräldrar samt styvföräldrar i samtliga fall. Till följd av problematiska hemförhållanden är det vanligt att intervjupersonerna placerats i fosterfamiljer och på SiS-hem. Intervjupersonerna upplever att syftet med dessa förflyttningar varit att låta dem leva under förhållanden där laglydiga och konforma värderingar uppmuntras vilket tidigare

saknats i deras liv. En intervjuperson beskriver hur tid och reflektion bidragit till att förstå meningen med att placeras på ungdomshem.

Det där med [ungdomshem], vi gjorde roliga saker som jag aldrig gjort tidigare, åka iväg på massor av bra saker så det... och jag fick lära mig av vett och etikett och vanliga färdigheter som jag behöver ha men som jag inte förstod då, men nu.

5.1.2 Den egna rollen och inställning till våldsutsattheten

I berättelserna om utsatthet för barnmisshandel framträder en viss typ av kronologi i våldshandlingarnas förfarande. Det mönster som kan utläsas från intervjupersonernas berättelser är att våldet som de själva utsatts för ofta föregåtts av att de genomfört något bus eller gjort något annat de inte tillåtit göra. Våldet har med andra ord ofta utövats i uppfostrande syfte. Så här förklarar en av intervjupersonerna: ”Ja farsan var stenhård när vi var små. Jag och [brorsan] fick mycket stryk, vi var busar Örfilar kom, det flög och sen när man verkligen gjort något dåligt, verkligen, då kom pinnen bara BAM“. Däremot präglas narrativen som helhet inte av att intervjupersonerna upplever att de förtjänat det våld de utsatts för eller att våldsutövandet varit proportionerligt i förhållande till det bus de gjort. Det framgår snarare att behandlingen uppfattas som orättvis i många fall.

Du vet det räckte att jag kom för sent till maten så här vet du, så fick jag ingen mat så fick jag gå in och sova där, så en gång, jag vet i fan vad jag hade gjort så säger farsan [till morsan], vad fan, nu måste du bestraffa honom.

Oförståelse och ilska är de mest förekommande upplevelserna som intervjupersonerna berättar om inför de handlingar de utsatts för. Att de själva skulle utöva våld mot sina egna barn beskrivs som otänkbart och att våld har använts som ett verktyg för uppfostran under den egna barndomen lyfts fram som en onödig och ineffektiv strategi.

Jag förstod aldrig varför man slår ett barn. Uppfostran, absolut, men jag förstår fortfarande inte varför man slår ett barn.

Intervjuare: Han [fosterpappan] kanske skadade mer än vad han gjorde nytta överhuvudtaget?

Intervjuperson: Det gjorde han nog absolut! Jag tror inte han hjälpte någon människa.

Enbart i en berättelse skildras tacksamhet över den hårda och fysiska barnuppfostran som utspelat sig i form av barnmisshandel. Utsattheten återges av den berörda individen som en erfarenhet som varit förberedande inför det hårda livet som väntat.

Farsan drämde till ordentligt du vet. Så huden var härdad som om jag får en smäll hit och dit, det gör inte mig någonting du vet. Så härdningen kommer därifrån, vi vart härdade tack och lov. Det är faktiskt, det är bra egentligen.

5.2 Reaktionen på våldsutsatthet

Att utsatthet för våld i barndomen medfört olika typer av konsekvenser och följder i intervjupersonernas liv kan utläsas från deras berättelser. Konsekvenserna innefattar delvis att individerna själva anammat ett våldsamt beteende vilket kommer att analyseras mer utförligt i nästa tema. I denna del fokuserar analysen på känslomässiga konsekvenser för individerna och deras syn på hur konsekvenserna eventuellt hade kunnat förhindras.

5.2.1 Känslomässiga konsekvenser

Intervjupersonernas berättelser om de känslor de upplevt kopplade till våldsutsattheten under barndomen, skapar ett kollektivt narrativ som präglas av besvikelse, ilska och uppgivenhet. Känslouttrycken används i förhållande till beskrivningar av såväl familjen som till samhället i stort. En av intervjupersonerna sätter ord på sina upplevelser på följande sätt: ”Med blandade känslor. Mycket rörigt, och mycket ilska finns där. Framförallt mot dem människor som skulle tagit hand om mig”. Besvikelsen i detta fall kan tolkas vara riktad mot familjen som är huvudsakligt ansvariga över att ta hand om sitt barn. Men besvikelsen bedöms även vara riktad mot institutioner i samhället som misslyckats med att hjälpa den berörda individen att förbättra sin livssituation.

Våldsutsattheten inkluderas ofta i berättelser om barndomen som dysfunktionell i sin helhet. Denna typ av insikt beskrivs ha framträtt senare i en av intervjupersonernas liv i samband med att han fått andra perspektiv på hur familjer behandlar och uppfostrar sina barn.

Då var det ju en vardag, jag visste ju inget annat. Men jag har förstått nu i efterhand att det var så jäkla kärlekslöst. Och man har ju sett andra barn. Deras uppväxt, hur kärleksfullt dem har vuxit upp med sina föräldrar.

Upplevelsen av att ha haft en dysfunktionell barndom har enligt intervjupersonerna föranlett problem senare i livet med att skapa och upprätta relationer av olika slag. Återkommande är att individerna beskriver sig själva i termer som att de blivit ”förstörda” av det som skett vilket gjort dem oförmögna att ha hållbara och varaktiga relationer. Det motstridiga i att å ena sidan uppleva en längtan till relationer och å andra sida uppleva en uppgivenhet när det kommer till relationsskapande beskrivs som följande av en person:

Även om jag skulle vilja ha en relation va, för att jag är man och så där då men jag är realist. Jag vet att det kommer aldrig att hålla. För jag är så pass förstörd, jag har ingen normal uppväxt, mitt liv har ju inte varit normalt.

5.2.2 Att bryta den onda cirkeln

Med avstamp från alla de erfarenheter intervjupersonerna erhållit efter sin barndom besvarar de frågan vad i livet som hade kunnat göras annorlunda för att utfallet skulle ha blivit något annat. När denna fråga ställs riktar majoriteten av intervjupersonerna sitt fokus mot barndomen och de omständigheter som de då levde under. Det narrativ som präglar svaren är att bättre familjeförutsättningar och ett starkare utomstående stöd möjligen hade kunnat bidra till ett mindre brottsligt och bråkigt liv.

Intervjuare: Tror du, finns det något eller fanns det något som hade kunnat göra skillnad? Då för din del? Vad hade kunnat göras annorlunda för att... Din situation skulle brytas?

Intervjuperson: Jag tror att om jag hade hamnat på ett bra familjehem från början, ensam... Där det fanns trygghet, alla de här behoven som barn och ungdom behöver ha om det är så att jag hade hamnat i det att jag skulle få LVU... Men jag tror att det hade varit bra. Någon som såg mig, jag behövde inte hävda mig att jag fick duga som jag är liksom och våga lyckas, våga prova. Jag har alltid varit rädd, jag var livrädd för allting och det har jag gömt genom att vara tuff.

Det som kan utläsas från ovanstående citat är att rädsla inför att utsättas för våld och att inte bli omhändertagen eller få den omsorg som ett barn är i behov av, är faktorer som påverkat hur personen i fråga har handlat i olika sammanhang. Narrativet speglar behovet och vikten av att barn i utsatta positioner får stöttning och hjälp att leva liv fria från våld där de upplever trygghet och tillit till de som bär det yttersta ansvaret för dem.

5.3 Det egna våldets funktion

Intervjupersonernas berättelser om sitt eget utövande av våld analyseras i detta avsnitt utifrån tre underteman. Dessa tolkas vara relaterade till individuella erfarenheter och sociala strukturer. Som vi varit inne på i föregående delar utgör ett övergripande narrativ att intervjupersonerna under sin barn- och ungdom upplevde ensamhet och ett utelämnande från vuxna de stått i beroendeställning till samt från myndigheter de varit i kontakt med. I intervjupersonernas berättelser skildras deras egen våldsutövning som ett rop på hjälp, ett försök till att revoltera för att nå en förändring. Samtidigt beskrivs det även utföras instinktivt, på impuls och ses som en naturlig lösning på problem. Ofta krävs det inte mycket för att aktivera våldets utlösande faktor, att bli fysisk är ett närliggande verktyg. Intervjupersonernas berättelser visar på avsaknad av ordnade förhållanden, rutiner, uppfostran i "vett och etikett och vanliga färdigheter". Istället kan ytterligare ett narrativ urskiljas där våldet tycks representera en statussymbol och en teknik för att upprätthålla en tuff och hård fasad.

5.3.1 Medveten strategi och försvarsmekanism

Flertalet individer har uttryckt besvikelse och maktlöshet inför deras uppväxt där familjehem, fosterfamiljer och institutioner varit en stor del av barndomen. Användandet av våld har kunnat uttolkas vara en medveten strategi för att hantera vissa av dessa sammanhang. I flera berättelser framgår hur ungdomarna "straffade ut sig". Att vägra följa rutiner och lyda order genom att bruka våld gjorde att institutionspersonal och vårdnadshavare gav upp. Syftet med detta har tolkats vara att skydda sig, hålla uppe en fasad av tuffhet och aktivera en försvarsmekanism för att distansera sig från människor och inte riskera att återigen bli sårad när någon sviker.

Jag hade tappat respekten totalt, hotade och slog sönder hemma och bara drack och började droga ... jag hamnade på [ungdomshem] en sväng också men att jag rymde därifrån också. Då tyckte de [socialtjänsten] inte att det var någon mening med att placera mig längre för att det var inget ställe som kunde ha mig kvar.

Jag tror att jag bara...när jag hamnade på ett ställe så ville jag bara testa om jag fick vara kvar. Stod de kvar vid det de sa så kunde jag andas ut liksom. Jag upplever nog att det inte riktigt var så.

Dessa skildringar exemplifierar hur konsekvenserna av individernas eget våldsutövande i ungdomen kan ses som negativ och en förstärkning av deras ageranden. Genom att bruka våld har de lyckats undkomma oönskade situationer vilka i dessa fall kan liknas vid att bli sårad och övergiven.

5.3.2 Instinktivt handlande och problemlösning

Många individers livshistorier präglas av våld i såväl ungdomen som i vuxen ålder. Att våld framställs som en lösning på problem och som ett sätt att hantera trängda situationer är återkommande mönster i berättelserna. Det vittnas ofta om harmfula situationer som eskalerar i handgemäng, våldet tycks ligga nära tillhands där uttryck som "jag bara hoppa och bara BAM jag gav honom!" gestaltar det instinktiva handlandet. Narrativen skildras som att brukandet av våld inte är främmande utan något som ligger nära till hands och används impulsivt.

I narrativen framgår även att våld används som sätt att hantera problematiska situationer. När individer vittnar om konfrontationer eller mobbning har pro-kriminella värderingar och rationaliseringar tagit överhand och våld ansetts vara det enda sättet att hantera problemet på. Våldet kan därmed uttolkas vara en naturlig teknik för att hantera motgångar och trängande situationer. Flertalet individer vittnar om att det inte är en främmande företeelse att bära vapen. Att ta till grovt våld för att undkomma såväl polis som hotbilder från andra kriminella grupperingar beskrivs vara vanligt förekommande. Följande citat är en händelse där intervjupersonen upplevde sig trängd och var förste man att ta initiativ till att ta fram vapnet och öppna eld.

När jag upptäcker att jag får påhäng av dem där, då tar jag fram pistolen och vevar ner rutan [på bilen] ... [X] springer ut. Då skjuter jag ner honom, och sen hoppar jag ut och ska skjuta den andra också, så vi hade en riktig eldstrid där på varsin sida.

Våldet beskrivs som en vardaglig företeelse i intervjupersonernas liv, något man får räkna med när man är med i spelet. Intervjupersonerna uttrycker likgiltighet både inför att utsättas och utöva våld. Skildringarna upprätthåller bilden av att våld är ett självklart verktyg i problemlösningen. Följande utsnitt från en intervju utgör ett exempel på individens hantering av att ha blivit utsatt för misshandel i vuxen ålder.

Intervjuare: Mmm, har du polisanmält det då?

Intervjuperson: Nej. Jag tycker jag klarar mig ganska bra, så länge som jag får dela ut stryk, sen händer det att man får ta nån vinge då men jag delar ut gärna tre extra va, jag, det där skiter jag i.

I situationer där individerna själva utsatts för våldsbrott uttrycks ofta ett förakt gentemot polisen och att polisanmäla en misshandel framställs som mer eller mindre otänkbart. "Att vedergälla" är ett återkommande uttryck för hur de har reagerat vid brottsutsatthet. Att utöva hämnd istället för att anmäla ses som en lösning på situationen och ett naturligt utfall.

5.3.3 Våld som statussymbol och upprätthållande av identitet

Ensamhet är ett genomgående tema i samtliga intervjuer. Kopplat till våldets funktion har detta gett sig i uttryck genom att individerna skildrat ett behov av att hävda sig, att visa sig tuffa gentemot deras omgivning där de fått gehör för sina ageranden. Ett gemensamt drag i livshistorierna är att umgänge med tyngre kriminella kretsar setts som prestigefullt. Det har därför funnits ett intresse för att skaffa sig ett rykte inom dessa kretsar. Att bruka våld kan tolkas som en statussymbol där återkommande narrativ skildrar hur intervjupersonerna ville leva upp till deras rykten och ambitionen om att "bli värst".

Jag tror att jag hade ett rykte runt om mig. Att liksom, jag hade ju alltid kniv på mig liksom, och jag tvekade ju liksom inte att använda den om det skulle vara så jag tvekade ju inte en sekund alltså...

Att tillhöra ett gäng skildras som något glorifierat och att ha en förebild inom dessa kretsar är återkommande.

Och rätt vad det är hörs det ett sus genom hela gänget, nu kommer Göran. Det var tydligen en av gudarna då. Ungefär som på en gammal film, du vet, hela folkhavet delade på sig när han kom. Så kom jag i närheten av honom, han sa äh jag ska in till Stockholm och ta en ny bil, är det någon som ska med? Gissa vad som hände? Så man var ju känd där också.

Konforma individer i intervjupersonernas liv lyser med sin frånvaro. I stället framgår det att de känt sig utelämnade och saknat en stabil förebild och trygghet. Berättelserna ger intrycket av att när de fått uppmärksamhet och blivit sedda som individer, och inte som LVU-barn eller en av SiS-ungdomarna, så är detta av likasinnade och kriminella individer. I berättelserna förstås detta som ett behov av tillhörighet och bekräftelse. När intervjupersonernas våldsutövande får gehör med gynnsamma följder av kriminella vänner, väger dessa tyngre än

de konforma konsekvenserna som snarare är en bestraffning. Skildringar som “Sen fick man vatten på kvarn, äntligen blev man sedd ungefär“ visar hur individen upplever att den respons han fick från sina kriminella umgängen genererade en vilja att fortsätta med sitt avvikande beteende.

Det rykte som intervjupersonerna beskriver att de hade i umgänge med andra kriminella skildras som hårt och ansträngt att leva upp till. Våld var inte det enda som skulle upprätthållas utan droger, bilstölder och inbrott var också en del av livsstilen. Upprätthållandet av den kriminella identiteten kan från berättelserna uppfattas som en ond spiral. Ju mer de försökte hävda sig, spela tuffa och bekräfta ryktena som gick, desto mer förstärktes identiteten.

Intervjuare: Att få den här rollen, att vara den här Stockholmsgangstern, hur tog du den?

Intervjuperson: Jag syntes, och givetvis kunde jag inte hantera den rollen fullt ut heller, utan spelade naturligtvis över. Det är så typiskt, en trasig person, inombords, försöker alltid spela tuff.

6. Diskussion

Denna studie har ägnat uppmärksamhet åt berättelser om våldsutsatthet under barndomen och hur utsattheten förhåller sig till utvecklandet av våldsamt beteende. Uppsatsens resultat visar på att intervjupersonerna, som befann sig runt pensionsåldern vid intervjutillfället, ser tillbaka på sina erfarenheter från barndomen som betydelsefulla för deras fortsatta liv. Deras uppväxter har präglats av utsatthet för fysiskt våld, både i direkt mening och av att ha bevittnat våld. Våldshandlingarna har begåtts av individer som intervjupersonerna stått i beroendeställning till. Det handlar om föräldrar, mor- och farföräldrar, styvföräldrar samt fosterföräldrar. Det har med andra ord funnits emotionella band mellan förövare och offer. Utsattheten har delvis medfört känslomässiga konsekvenser i form av ilska och besvikelse mot såväl familjemedlemmar som samhället och dess inrättningar. Utifrån våra tolkningar har utsattheten också bidragit till att intervjupersonerna själva utvecklat ett våldsamt beteende som utövats i strategiska syften men också av ren instinkt. Dessa resonemang kommer nedan att utvecklas med utgångspunkt från uppsatsens teoretiska ramverk. Dessutom kommer jämförelser att göras med den tidigare forskning som presenterats.

6.1 Våldet som inlärningsprocess

I likhet med Sutherland hävdar vi med utgångspunkt från studiens resultat att våldsamt beteende kan utvecklas om förutsättningarna för en inlärningsprocess av detta beteende existerar. Enligt Sutherlands et al. (1992, s. 89) teori om differentiella associationer sker inläring av kriminellt beteende när beteendet utövas i interaktion mellan personer som har en nära relation till varandra. Denna tes bekräftas av studiens resultat som visar på att det våld intervjupersonerna utsatts för i barndomen skett via direkt eller indirekt interaktion mellan personer som inte bara haft en nära relation med varandra, utan där det också funnits ett beroendeförhållande personerna emellan. Inlärningsprocessen involverar inläring av *tekniker* för att utföra våld och även *motiv* till våldshandlingarna (ibid.). Av studiens resultat framgår att intervjupersonerna använt våld som strategi för att åstadkomma ett visst utfall vilket kan liknas vid motiv. Våldsanvändningen har samtidigt varit instinktiv i vissa sammanhang och skett av ren impuls vid trängda situationer vilket kan liknas vid tekniker. Akers sociala inläringsteori operationaliserar denna process genom att hänvisa till imitationer av beteende. Enligt den behavioristiska teorin formas ett beteende tillsammans med andra individer på grund av att individerna efterliknar varandras beteenden. I vårt resultat kan detta urskiljas genom att individerna direkt imiterat den våldsutsatthet de upplevt i barndomen.

Ett annat narrativ som vi uttolkat från intervjupersonernas livshistorier belyser avsaknaden av vårdnadshavarnas förmåga att lära ut "vett och etikett". Inläringen av konforma värderingar och beteenden var istället något som skedde när vissa av intervjupersonerna placerades på ungdomshem. I likhet med detta förfarande argumenterar Sutherland et al. (1992, s. 89) i sin teori för att våldsamt beteende utvecklas på grund av att definitioner som stödjer ett våldsamt beteende är övervägande de definitioner som talar mot våldsanvändning. Det kan således argumenteras för att intervjupersonerna utvecklat sitt våldsamma beteende till följd av att de vuxit upp under omständigheter där konforma värderingar saknats och värderingar präglade av våld som handlingsalternativ fått övertag.

Akers et al. (2017, s. 90) utvecklar Sutherlands resonemang och menar att inläringen är en underliggande process som kontinuerligt pågår hos individer, samtidigt som den också pågår i den direkta situationen där möjligheten för brott uppstår. Processen påverkas av ömsesidig respons där effekten av ett beteende kan vara positivt bemötande och ses som stimuli till att

upprätthålla beteendet. I ett av analysens teman beskrivs hur intervjupersonerna använt våldet för att undkomma oönskade situationer. Vår tolkning är att våldet i detta sammanhang använts som en medveten strategi, en teknik, där effekten av våldet bidragit till att förstärka beteendet. Även om våld i sig är illegalt och negativt enligt en juridisk och allmän uppfattning, så sågs följderna av våldet som gynnande för personen vilket kan tolkas i likhet med Akers begrepp *negativ förstärkning* (Jfr, Akers et al., 2017, s. 89).

Som analysen visar har intervjupersonerna gett uttryck för att ha känt sig övergivna och utelämnade av sina egna familjer. De har därför sökt sig till alternativa kretsar där de upplevt sammanhållning och äntligen känt sig sedda vilket bidragit till att de skapat en glorifierad bild av kriminella umgängen. Enligt social inläringsteori kan det tolkas som att de gynnsamma effekterna intervjupersonerna upplevt i umgänge med pro-kriminella individer gett ”vatten på kvarn”. Denna typ av företeelse benämns som *positiv förstärkning*. I berättelserna skildras en vilja av att leva upp till rykten och få bekräftelse av det pro-kriminella umgänget. Känslan av att uppleva positiva effekter kan tolkas förstärka definitioner som stödjer brottsligt beteende. Med utgångspunkt från teorin om differentiella associationer genererar upplevelsen ett *motiv* för att ta till våld, medan det från den sociala inläringsteorins perspektiv utgör *stimuli* för fortsatt våldsanvändning. Både social inläringsteori och differentiella associationer (Akers et al., 2017, s. 116; Sutherland et al., 1992, s. 88–89) framhåller tesen att individer begår brott bland annat på grund av att pro-kriminella definitioner får större inflytande än konforma värderingar och beteenden. Analysresultaten visar på förekomst av trasiga och dysfunktionella hemförhållanden utan kärlek och trygghet. Vår tolkning av resultatet i förhållande till de teoretiska resonemangen är att när individerna får uppmärksamhet och ”blir sedda” i sina kriminella gäng väger vågskålen tyngre för brottsliga och våldsamma beteenden.

Intervjupersonernas narrativ om att ha förebilder inom de kriminella kretsarna och att vilja uppnå acceptans och uppskattning förklaras enligt den sociala inläringsteorin med att kriminella jämlingar förstärker varandras avvikande beteende, vilket skapar starka vänskapsrelationer (Akers et al., 2017, s. 89–90, 116). Följderna av det avvikande beteendet får därmed övertag över de negativa konsekvenser som våldet medför. I intervjupersonernas berättelser skildras att identiteten som det kriminella livet skapar är hård, ansträngd och att utsättas för våld är vanligt förekommande. Trots det kriminella livets konsekvenser beskrivs detta som något man får tåla när man är med i ”spelet”.

6.2 Problematisering av diskussionen

Diskussionen om studieresultaten kan och bör även problematiseras. Totalt sju intervjuer blev föremål för studiens analys eftersom det var dessa som uppfyllde studiens inkluderingskriterier. I det övriga empiriska materialet förekommer narrativ som går emot ovanstående redogörelser av det våldsamma beteendets utveckling och kronologiska ordning. Dessa livshistorier uppfyller inte studiens två inkluderingskriterier och har därför inte tagits med i studiens analys och resultat. Det innebär däremot inte att dess innehåll är irrelevant att diskutera i förhållande till studieresultatet. Nedan diskuteras därför dessa avvikelser i förhållande till studiens urvalspopulation, de kriminologiska teorierna och tidigare forskning.

Flera av de livshistorier som förekommer i det empiriska materialet uppfyller enbart ett av de två inkluderingskriterierna. Till att börja med finns det flera individer som utsatts för fysiskt våld av vårdnadshavare under sin barndom men som inte själva anammat ett våldsamt beteende. Dessa individer har uttryckt besvikelse och ilska kopplat till sina erfarenheter under barndomen på liknande sätt som de personer som utgör studiens urvalspopulation. Trots det framgår det alltså inte i deras berättelser att de själva skulle ha utövat våld under sitt liv. De narrativ som präglas av en annan typ av utveckling går därmed emot det teoretiska resonemang som förts i ovanstående diskussion.

Den tidigare forskningen på området som presenterats i studien kan bidra till en möjlig förklaring till denna avvikelse. Kozak et al. (2018, s. 708) hävdar nämligen att det finns en könsskillnad när det kommer till reaktioner på utsatthet för våld i barndomen. Pojkar och män tenderar att hantera ilska och rädsla med att bli utåtagerande och våldsamma i sitt beteende (ibid.). Flickor och kvinnor utvecklar istället en psykosocial problematik samt internaliserar känslor av skuld och skam som uppkommit till följd av viktimiseringen. Vår avsikt under genomförandet av studiens urval var att inte göra någon skillnad på män och kvinnor, vi ville ta med båda könen så länge de uppfyllde inkluderingskriterierna. Utfallet visade sig dock bli att inga kvinnor uppfyllde studiens båda inkluderingskriterier. Detta går i linje med Widoms (1989, s. 364) studie som påvisade starkare samband mellan våldsutsatthet och våldsbrottslighet för män. I flera av kvinnornas berättelser framgick att utsatthet för fysiskt och sexuellt våld förekommit under barndomen, däremot görs inga skildringar om att kvinnorna skulle vara våldsamma. Istället förekommer problematik i form av psykisk ohälsa

och droganvändning i stor utsträckning. De konsekvenser som uppstått för kvinnorna kan därmed bedömas gå i linje med de slutsatser som Kozak et al. (2018, s. 708) drar.

Det finns också män i materialet som upplevt våldsutsatthet under barndomen men inte utvecklat ett våldsamt beteende. Caspi et al. (2002, s. 851) har intresserat sig för varför inte alla barn som utsatts för våld blir våldsbrottslingar och menar att ett enzym som visat sig vara kopplad till aggressivitet kan utgöra en del av förklaringen. En annan möjlig förklaringsmodell som kan beskriva avvikelsen från den inlärningsprocess av beteende som Sutherland och Akers teorier refererar till, är alltså graden av aktivitet i enzymen monoamine oxidase (MAO A). Låg aktivitet i kombination med barnmisshandel har påvisats utgöra en riskfaktor för att utveckla ett våldsamt beteende (ibid.). Dock kan hög aktivitet av MAO A agera skyddsfaktor vid våldsutsatthet (Caspi et al., 2002, s. 853). Akers sociala inlärnings teori betonar i likhet med resultatet att mänskliga företeelser och inre faktorer har inverkan på utvecklingen av brottsligt beteende (Akers et al., 2017, s. 8, 86). Trots att vi redogjort för de operationaliseringsmöjligheter som Akers teori medför, blir dessa inre faktorer betydelse svårtolkade i föreliggande studie. Detta visar på att inlärningsprocessen som Akers förespråkar är mer komplicerad än vad denna studie kunnat beskriva.

En stor del av den kriminologiska forskningen och de kriminologiska teorierna undersöker vad som främjar brottsligt beteende. Det kan dock tänkas att många svar på denna fråga finns hos de individer som, trots att de uppfyller förutsättningarna för inlärnin g av brottsligt beteende, inte börjar begå brott. Som Caspi et al. (2002, s. 853) hävdar kan gener och/eller enzymer agera skyddsfaktorer mot miljöfaktorer som främjar framtida brottslighet. Vilket innebär att exempelvis hög aktivitet av MAO A kan utgöra ett skydd mot det våldstrauma intervju personerna erfarit från barndomen (Caspi et al., 2002, s. 853). Anledningen till att graden av aktivitet hos MAO A lyfts fram i ovanstående problematiseringar är att denna enzyms betydelse har undersökts och betonats i den tidigare forskning vi tagit del av. Således har dessa aktiviteter av MAO A påvisats vara en förklaring till varför inte alla utsatta barn utvecklar ett våldsamt beteende (Caspi et al., 2002, s. 853). Det kan givetvis finnas annan kriminologisk forskning och andra kriminologiska teorier som bidrar med alternativa förklaringar till varför personer som blir utsatta för våld i barndomen inte utvecklar ett våldsamt beteende. Detta är frågor som med fördel kan utgöra föremål för framtida studier.

Avslutningsvis bör nämnas att det i det empiriska materialet även förekommer individer som inte berättar om våldsutsatthet under barndomen men om egen våldsutövning. I denna studie kan vi inte ge någon förklaring till detta utfall eftersom studien syftat till att undersöka utsatthetens konsekvenser. Däremot är det flera intervjupersoner som berättat om att de diagnostiserats med ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) vilket skulle kunna utgöra en sårbarhet hos individerna då diagnosen medför bristande kontroll av impulser, stresskänslighet och svårigheter att hantera sitt humör (Vårdguiden, 2017). Detta innebär i linje med ovan redogjorda resonemang, att det i vårt datamaterial kan föreligga fler faktorer som inverkar (såväl risk- som skyddsfaktorer) än vad de utvalda kriminologiska teorierna kan förklara.

Sammantaget instämmer vi i likhet med tidigare forskning att det är mycket komplext att fastställa en kausal relation och en enkel förklaringsmodell mellan att ha utsatts för våld under barndomen och utveckla senare våldsamt beteende. Men med utgångspunkt från vår ovanstående diskussion och studiens empiriska material menar vi ändå att erfarenhet av våld i barndomen utgjort en riskfaktor för utveckling av ett våldsamt beteende hos studiens deltagare.

6.3 Metodens fördelar och begränsningar

Att använda sekundärdata för datainsamling har bidragit till att studien baserats på ett gediget och innehållsrikt material av god kvalitet. En begränsning användningen av materialet medför är dock att vissa aspekter som vi hade velat undersöka inte ägnas uppmärksamhet åt av forskarna i SLCP. Det har gjort att fördjupning inom vissa teman inte kunnat genomföras. Exempelvis har intervjupersonernas skildringar indikerat att det finns ett förakt gentemot rättsväsendet och myndigheter. Med vår reflexiva ansats har vi dock valt att inte fördjupa oss i dessa beskrivningar då ämnets innehåll inte varit tillräckligt fylligt. Detta har gjort att vi upplevt risk för övertolkning och att vi applicerar våra fördomar samt bekräftar våra egna teser utifrån intervjupersonernas skildringar. Forskarnas öppna förhållningssätt under intervjuerna anser vi däremot har bidragit till att minska risken för felaktiga tolkningar inom de teman som vi valt att fördjupa oss i. De utvalda temana har enligt vår mening behandlat material som varit tillräckligt fylligt, åtminstone i den mån som är möjligt med en kvalitativ forskningsansats.

Den sekundärdata vi haft tillgång till har innehållit ett överskott av analysmaterial. Att bli förtrogen med och få en överblick över materialet har varit tidskrävande och svårt inom examensarbetets tidsram. Många intressanta aspekter har inte kunnat tas med i denna studie då delar av materialet inte varit relevant för studiens syfte och frågeställningar. Att fokusera på studiens syfte och att vara stringent har därmed varit ansträngande men nödvändigt. Studiens teoretiska utgångspunkter har underlättat urvalet av intervjuer och bidragit till att ge uppsatsen struktur och djup.

Eftersom vi haft tillgång till både transkriberade intervjuer och tillhörande ljudinspelningar har vi kunnat lyssna på intervjuerna för att höra betoningar och variationer i intervjupersonernas röst och språk. Detta har underlättat tolkning av och förståelse för det intervjupersonerna berättar (Jfr, Bryman, 2011, s. 467; Kvale & Brinkmann, 2014, s. 232). Exempelvis upplever vi att tonläge och pauser bidragit till förståelse för de känslor intervjupersonerna gav uttryck för i förhållande till deras utsatthet eller våldsanvändning (Jfr, Bryman, 2011, s. 507).

Den narrativa analysmetoden och det hermeneutiska angreppssättet har hjälpt oss att tolka olika aspekter i intervjupersonernas berättelser och skapa teman som sträcker sig över intervjuerna. De teman som presenterats hade inte kunnat urskiljas utan stöd från det hermeneutiska perspektivet där delarna i intervjuerna först kunde förstås när liknande skildringar förekom i andra intervjuer. Därmed kunde vi skapa en helhetsförståelse för de fenomen vi valt att fokusera på. Det hermeneutiska angreppssättet som förespråkar ett öppet förhållningssätt gentemot innehållet i intervjuerna bidrog också till att vi valt att belysa beskrivningar som gått emot det kollektiva narrativet. Att lyfta olika perspektiv på detta vis har upplevts som viktigt för att belysa ämnets skiftningar, motsättningar och komplexitet. Sammantaget har både metoden och vetenskapsteorin underlättat möjligheten att förstå intervjupersonernas skildringar som berättelser och urskilja såväl kronologisk ordning som mönster och skiftningar.

Om vi hade valt att utgå från andra teoretiska ramverk och en annan analysmetod hade studieresultatet sannolikt tagit en annan riktning. Eftersom de kriminologiska teorier vi valt betonar inlärningsprocesser har intervjupersonernas imitationer, utveckling och konsekvenser av dess utsatthet och våldsutövande framhävts. Den tidigare forskningen har också satt sin prägel på studien genom att se till huruvida dess resultat överensstämmer med det som

framgår i vårt kvalitativa material. Det bör återigen påpekas att kvalitativ metod och ett hermeneutiskt angreppssätt medför viss subjektivitet i inriktning och resultat. All kunskap färgas av förförståelse och forskningsintresse vilket gör att andra forskare med andra vetenskapsteoretiska förankringar och forskningssyften, kan hävda alternativa förklaringsmodeller och slutsatser. Dock menar vi med våra redogörelser av metod och analys att den externa reliabiliteten medför att liknande resultat hade kunnat påvisas med liknande förutsättningar.

Under avsnittet *validitet och reliabilitet* hävdades att vi i vår studie inte strävat efter att uppnå hög extern validitet. Studien har fokuserat på intervjupersonernas sanningar som ämnat ge en fördjupad kunskap på området och inte ett allmängiltigt anspråk på kunskap.

Generaliserbarheten kan ifrågasättas i en kvalitativ studie som enbart består av sju intervjupersoner. Dock har de dragna slutsatserna varit kollektiva narrativ och kan därmed tänkas återkomma även i andra individers livshistorier. Kunskapen från föreliggande studie kan därmed tänkas vara av nytta i metodutveckling och insatser för våldsutsatta barn. De kriminologiska teorierna och den tidigare forskningen har dessutom kunnat bekräfta de resultat och slutsatser som presenterats.

6.4 Avslutande reflektioner

Studien har undersökt hur individer genom berättelser beskrivit sin våldsutsatthet i barndomen och hur dessa individer förhåller sig till berättelser om den egna våldsutövningen. Det finns stora mängder internationell forskning som pekar på att det finns en relation mellan dessa två företeelser. En förhoppning med vår studie var att med utgångspunkt från ett omfattande svenskt kvalitativt forskningsmaterial undersöka om dessa internationella resultat är applicerbara i en svensk kontext. Även om ett examensarbete av denna omfattning inte kan fastställa att den möjligheten finns, indikerar vårt resultat att våldsutsatthet i barndomen utgör en riskfaktor för framtida våldsutövning.

I studiens inledning framgår att det är högt politiskt prioriterat att barn ska få växa upp utan utsatthet för våld (Finansdepartementet, 2019, s. 208). Denna målsättning är inte minst aktuell i Sverige då FN:s barnkonventionen blir svensk lag år 2020 (Socialdepartementet, 2016, s. 213). Med utgångspunkt från studiens resultat vill även vi poängtera vikten av att barn ska få växa upp utan utsatthet för att bevittna våld och utsättas för fysiskt våld. Detta på

grund av att trauman av dessa slag kan bedömas utgöra riskfaktorer för framtida problematik, bland annat i form av våldsutövning. Enligt artikel 19 i barnkonventionen är staten skyldig att säkerställa denna rättighet för barn (Barnombudsmannen, u.å). Enligt vår studies resultat, där våldsanvändningen har tolkats härstamma från en inlärningsprocess, är det sammantaget av stor vikt att utveckla metoder och insatser för våldsutsatta barn.

6.5 Förslag till vidare forskning

Det kan konstateras att det är viktigt att statliga institutioner tar sitt ansvar och ger barn och unga stöd och hjälp vid utsatthet för våld. Vilka typer av stödinsatser som är lämpliga och effektiva att utföra behöver studeras i större utsträckning i svensk kontext. Vi vill också uppmuntra vidare forskning om skyddsfaktorer som kan verka medierande och modererande i miljöer med existerande riskfaktorer. De intervjupersoner som inkluderats i vår studie vittnar om att bättre stödinsatser för våldsutsatta barn kunnat förhindra deras våldsutveckling. Även de personer som deltar i de exkluderade intervjuerna, där våldsutsatta inte utvecklat ett våldsamt beteende, visar på att skyddsfaktorer kan ha en påtaglig roll för att inte utveckla ett avvikande beteende. Med djupare kunskap om skyddsfaktorer kan betydelsefulla element identifieras och bidra till metodutveckling för insatser för utsatta barn.

Widoms (1992, s. 2) studie påvisade starkare samband mellan våldsutsatthet och våldsbrottslighet hos män än hos kvinnor. Vi finner det därmed intressant att inga av de kvinnor som fanns med i vårt empiriska material utvecklat ett våldsamt beteende trots att de har historik av utsatthet för våld i barndomen. Andra studier som inkluderats i vår litteraturgenomgång har berört hur män och kvinnor externaliserar respektive internaliserar känslor kopplade till våldet. Genom att kvinnorna inte inkluderades i vår studie har deras erfarenheter och behov osynliggjorts. Att studera erfarenhet av våldsutsatthet i barndomen med ett genusteoretiskt perspektiv skulle därmed vara av hög relevans för att erhålla kunskap om stödinsatser för våldsutsatta barn som inte är könsblinda.

7. Litteraturförteckning

Akers, R.I., Sellers, C.s., & Jennings, W. G. (2017). *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application* (7th ed.) New York: Oxford University Press.

Allwood, C. M., & Erikson, M. G. (2010). *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.

Barnombudsmannen. (2014). *Barnets rätt till skydd mot kroppslig bestraffning och andra grymma eller förnedrande former av bestraffning* (2006:8). Stockholm: Barnombudsmannen. Från <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-08-barnets-ratt-till-skydd-mot-kroppslig-bestrafning.pdf>

Barnombudsmannen. (u.å). *Konventionstexten. Del 1. Artikel 19*. Hämtad 22 maj, 2019, från Barnombudsmannen, <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/konventionstexten/>

Brottsbalk. (SFS 1962:700). Stockholm: Justitiedepartementet. Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

Bruner, J. (2004). Life as narrative. *Social research*, 71(3), 691-710. Från https://ewasteschools.pbworks.com/f/Bruner_J_LifeAsNarrative.pdf

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Brå. (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. (Brå-rapport 2014:8). Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Från https://www.bra.se/download/18.9eaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

Carlsson, C. (2012). Using 'Turning Points' to Understand Processes of Change in Offending: Notes From a Swedish Study on Life Courses and Crime. *British Journal of Criminology*, 52(1), 1-16. doi: 10.1093/bjc/azr062

Carlsson, C. (2014). *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Doktorsavhandling, Stockholms Universitet, Kriminologiska institutionen. Från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:703878/FULLTEXT02.pdf>

Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I.W., Taylor, A., & Poulton, R. (2002). Role of Genotype in the Cycle of Violence in Maltreated Children. *Science*, 297(5582), 851–854. doi: 10.1126/science.1072290

Finansdepartementet. (2019). *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet* (SOU 2019:13). Stockholm: Finansdepartementet. Från: <https://www.regeringen.se/493ab5/contentassets/a1d21f7c7c7c484e96c759f2b3c44638/agenda-2030-och-sverige-varldens-utmaning--varldens-mojlighet-sou-201913.pdf>

Forsman, M., & Långström, N. (2012). Child maltreatment and adult violent offending: population-based twin study addressing the 'cycle of violence' hypothesis. *Psychological Medicine*, 42(9), 1977–1983. doi: 10.1017/S0033291711003060

Föräldrabalk. (SFS 1983:47). Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381

Gadamer, H. (1997). *Sanning och metod: i urval*. Göteborg: Diadalos.

Heyman, R. E., & Smith Slep, A. M. (2002). Do Child Abuse and Interparental Violence Lead to Adulthood Family Violence? *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 864-870. doi: 10.1111/j.1741-3737.2002.00864.x

Howell, K. H., Carter, A. K., Miller-Graff, L. E., Schwartz, L. E., & Graham-Berhamm, S. A. (2017). The relationship between types of childhood victimisation and young adulthood criminality. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 27(4), 341-353. doi: 10.1002/cbm.2002

Hyman, H. H. (1972). *Secondary Analysis of Sample Surveys: Principles, Procedures, and Potentialities*. New York: Wiley.

Justitiedepartementet. (1971). *Unga lagöverträdare I: Undersökningsmetodik Brottsdebut och återfall* (SOU 1971:49). Stockholm: Justitiedepartementet. Från <https://filedn.com/ljdBas5OJsrLJOq6KhtBYC4/forarbeten/sou/1971/sou-1971-49.pdf>

Kozak, R. S., Gushwa, M., & Cadet, T. J. (2018). Victimization and Violence: An Exploration of the Relationship Between Child Sexual Abuse, Violence and Delinquency. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(6), 699-717. doi: 10.1080/10538712.2018.1474412

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga. (SFS 1990:52). Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-var_d_sfs-1990-52

Lindgren, S.-Å. (1998). *Om brott och straff: Från sociologins klassiker till modern kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. Lund: Studentlitteratur.

Maas, C., Herrenkohl, T.I., & Sousa, C. (2008). Review of research on child maltreatment and violence in youth. *Trauma, Violence & Abuse*, 9(1), 56-67. doi: 10.1177/1524838007311105

Moylan, C., Herrenkohl, T., Sousa, C., Tajima, E., Herrenkohl, R., & Russo, M. (2010). The Effects of Child Abuse and Exposure to Domestic Violence on Adolescent Internalizing and Externalizing Behavior Problems. *Journal of Family Violence*, 25(1), 53-63. doi: 10.1007/s10896-009-9269-9

Operation kvinnofrid. (u.å.). *Definition av våld i nära relation. Kännetecken på våld i nära relationer*. Hämtad 22 maj, 2019, från Operation kvinnofrid, <https://www.operationkvinnofrid.se/operation-kvinnofrid/definition-av-vald>

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl., s. 220–236). Stockholm: Liber.

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (4., [rev.] uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi*. Volym 1. (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Smith, C. A., Park, A., Ireland, T. O., Elwyn, L., & Thornberry, T. P. (2013). Long-Term Outcomes of Young Adults Exposed to Maltreatment: The Role of Educational Experiences in Promoting Resilience to Crime and Violence in Early Adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(1), 121-156. doi: 10.1177/0886260512448845

SND. (u.å.). *The Stockholm Life-Course Project*. Hämtad 14 februari, 2019, från Svensk nationell datatjänst, https://snd.gu.se/sv/catalogue/study/ext0158?fbclid=IwAR0Oa_Um5quVmortTryNxmLcMCitSAKjqzjDI54uN4sF4S5GuppIWXGMCPQ

Socialdepartementet. (2001a). *Barn och misshandel - En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet* (SOU 2001:18). Stockholm:

Socialdepartementet. Från:

<https://www.regeringen.se/49b6c2/contentassets/46731f4fb34a45bf8a1acaa0a67440d3/barn-och-misshandel>

Socialdepartementet. (2001b). *Barnmisshandel. Att förebygga och åtgärda* (SOU 2001:72). Stockholm: Socialdepartementet. Från: <https://data.riksdagen.se/fil/47B45CCA-10AB-43F7-9CA6-70502E6F4662>

Socialdepartementet. (2016). *Barnkonventionen blir svensk lag* (SOU 2016:19). Stockholm: Stockholm: Socialdepartementet. Från: https://www.regeringen.se/49315c/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-blir-svensk-lag-sou-2016_19.pdf

Socialstyrelsen. (u.å). *Definitioner av våld och utsatthet i nära relationer*. Hämtad 22 maj, 2019, från Socialstyrelsen, <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>

Statens institutionsstyrelse. (2018). *Om SiS*. Hämtad 21 maj, 2019, från Statens institutionsstyrelse, <https://www.stat-inst.se/om-sis/>

Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (2016). *VÅLD MOT BARN 2016 - En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Från: http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2017/08/Vald_mot_barn_2016-en-_nationell_kartlaggning.pdf

Sutherland, E. H., Cressey, D. R., & Luckenbill, D. F. (1992). *Principles of Criminology* (7th ed.). New York: General Hall.

Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl., s. 17–31). Stockholm: Liber.

Thomsson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2004). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vårdguiden. (2017). *ADHD*. Hämtad 22 maj, 2019, från Vårdguiden, <https://www.1177.se/Stockholm/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/larande-forstaelse-och-minne/adhd/>

Widom, C. S. (1989). Child Abuse, Neglect, and Adult Behavior: Research Design and Findings on Criminality, Violence and Child Abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(3), 355-367. doi: 10.1111/j.1939-0025.1989.tb01671.x

Widom, C. S. (1992): *The Cycle of violence* (NCJ 136607). Washington D.C.: U.S. Department of Justice. Från <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/136607.pdf>

Widom C. S. (2017). Long-Term Impact of Childhood Abuse and Neglect on Crime and Violence. *Clinical Psychology: Science and Practise*, 24(2), 186-202 doi: 10.1111/cpsp.12194

Wright, K., Turanovic, J. J., O'neal, E. N., Morse, S. J., & Booth, E. T. (2016). The Cycle of Violence Revisited: Childhood Victimization, Resilience, and Future Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(6), 1261–1286. doi: 10.1177/0886260516651090

Öberg, P. (2015). Livshistorieintervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl., s. 55–67). Stockholm: Liber.

Överlien, C. (2007). Barn som upplever pappas våld mot mamma: vad säger forskningen? *Nordisk sosialt arbeid*, 27(4), 238–250. Från https://www.idunn.no/file/pdf/33197109/barn_som_upplever_pappas_vald_mot_mamma_vad_sger_forskningen.pdf